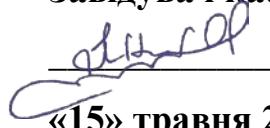

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

Максим БУЛИК
«15» травня 2024 р.

**МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми 052 Політологія Кондрахіна Родіона Андрійовича

Науковий керівник:

Грідіна І. М., д.і.н., професор, професор кафедри політології та міжнародних відносин

Рецензент:

Касьянова М. М., д.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Донецького національного університету імені Василя Стуса

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно / 95 / А

Секретар ЕК

«12» червня 2024 р.

Максим БУЛИК

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	14
1.1 Теорії та концепції міграції в політичній думці.....	14
1.2 Концептуальні засади дослідження міграційної політики	22
1.3 Дослідження основ міграційної політики Німеччини.....	27
РОЗДІЛ 2. ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	38
2.1 Зміни в міграційній політиці ЄС після широкомасштабного вторгнення росії в Україну у 2022.....	38
2.2 Використання міграційних стратегій в російсько-українській війні.....	43
РОЗДІЛ 3. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ СТОСОВНО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ.....	49
3.1 Українські біженці в Німеччині.....	49
3.2 Інтеграційні програми підтримки та адаптації для українських біженців.....	53
3.3 Ставлення суспільства до українських біженців.	59
3.4 Вплив українців на міграційну політику Німеччини.....	62
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність проблеми

Російське вторгнення в Україну активно розпочалося в 2014 році, а саме з тимчасової окупації Криму і окремих районів Донецької та Луганської областей. А з початку лютого 2022 року розпочалися широкомасштабні бойові дії на території країни. У мирне життя українського народу прийшла війна, яка спричинила масову вимушену міграцію. Повномасштабна агресія проти України створила нові виклики та загрози не тільки для нашої країни, а також для Європейських країн. Історія Європи за останні десятиліття зазнала декілька міграційних криз, але з часів Другої світової війни світ ще не стискався з такою навалою багатомільйонних біженців, мігрантів, переселенців та внутрішньо переміщених осіб, які через війну змушені були покинути місця постійного проживання. Сучасна українська вимушена міграція вражає кількісними показниками, географічним охопленням та часовими рамками, тому вона не має аналогів і значно перевершує попередні міграційні потоки, які спостерігалися у Європі за останнє півстоліття.

У зв'язку з вторгненням Росії на територію України тема вимушеної міграції та міграційної політики Європейських країн сьогодні є надзвичайно актуальною, бо така нерегульована навала біженців спричинила міграційний колапс в соціально-економічній сфері, створивши безліч різноманітних проблем і викликів як для української влади так і для країн Європейського союзу. До нашого життя увійшли такі поняття як біженець, внутрішньо переміщена особа, емігрант, вимушений переселенець. Ці статуси стосується кожного четвертого українця. За даними міжнародних організацій на початок червня 2022 сумарна кількість українських громадян, які через війну покинули власні домівки, становить приблизно 11 мільйонів.

За оцінками МОМ (Міжнародна організація з міграції) кількість внутрішньо переміщених осіб становить більше 7,1 мільйонів [16]. За даними

Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) на цей період у країнах ЄС перебувало понад 4,9 мільйонів українців [8] [48.1] (Див. Додаток 4).

Німеччина одна із країн, яка прийняла рекордну кількість українських біженців, знаходиться в ситуації, схожою з провокованою міграційною кризою 2015 року, що дає підстави для науковців та політиків розглядати її, як інструмент гібридної війни РФ. Не дивлячись на те, що Німеччина мала вже певний досвід з вирішення міграційної проблеми та має наявні програми з адаптації та інтеграції для біженців зі Сходу та Африки, уряд країни та прості громадяни не були повністю готові до нової хвилі українських біженців. Удосконалення міграційної політики знов постало на порядку денному перед німецьким урядом. [83.1] (Див. Додаток 5)

Дослідження проблеми подолання міграційної кризи у Європейських країнах є гостроактуальним для України, мета якої - бути повноправним членом Європейського Союзу.

Актуальність роботи обґрунтована потребою узагальнення аспектів міграційної політики ЄС (на прикладі Німеччини) стосовно найбільшої вимушеної міграційної кризи, яка сталася внаслідок широкомасштабного вторгнення Російської Федерації, визначення її особливостей, шляхів подолання та оптимізації наслідків.

Об'єктом вивчення виступають вимушені міграційні процеси внаслідок російської широкомасштабної агресії 2022 р.

Предмет дослідження є міграційна політика Німеччини стосовно українських біженців.

Метою вивчення бакалаврської роботи є визначення особливостей та ефективності міграційної політики Німеччини стосовно українських біженців, з'ясування її позитивних та негативних наслідків для України

Мета дослідження потребує розв'язання таких **завдань**:

- визначити теоретичні аспекти та особливості дослідження міграційної політики;
- охарактеризувати масштаби вимушеної міграції громадян України.
- проаналізувати зміни міграційної політики ЄС щодо українських громадян;
- визначити основні чинники та фактори, які впливають на формування міграційної політики Німеччини;
- простежити процес втілення міграційної політики Німеччини через інтеграційні програми підтримки та адаптації для українських біженців
- проаналізувати наслідки вимушеної міграції для майбутнього України та Німеччини.

Ступінь вивченості проблеми в спеціальній науковій літературі.

Об'єктно-предметне поле, мета дослідження стосуються двох взаємопов'язаних в ньому проблем: глобальної міграційної кризи, спричиненої військовою агресією РФ проти України та наявної інтеграційної політики в межах ринку міграційних послуг країн ЄС та з боку Німеччини. Отже, наше дослідження опиралось на наукову літературу, яку умовно можна розподілити на дві групи:

- сучасні розробки дослідження міграційних процесів, зокрема зовнішньої вимушеної міграції у суспільно-політичних процесах трансформаціях держави;

Тематиці присвячено багато робіт вітчизняних та закордонних дослідників, які можна класифікувати за проблемним принципом та умовно поділити на декілька груп.

До першої групи належать праці вітчизняних науковців, які стосуються дослідження як теоретичних аспектів явища міграції, так і міграційної політики країн ЄС, зокрема, Німеччини: роботи Е. Лібанової, М. Романюка, С. Пирожкова, О. Власюка, О. Пархомчука, О. Кисліциної тощо. Варто виокремити дослідження фахівчині у галузі міграційних процесів і міграційної політики О.А.

Малиновської, яка не тільки вивчає міграційні процеси в Україні та світі, але бере безпосередню участь у формуванні міграційної політики, законодавства та механізмів управління міграціями в Україні.

До другої групи належать праці зарубіжних науковців, які висвітлювали теоретичні аспекти міграційних процесів. Важливо зазначити ім'я американського вченого Е.Г. Равенштейна, який вперше визначив поняття міграції та розкрив причини міграційних процесів. Дослідниця Сара Коллінсон розглядає міграцію, як одну з найактуальніших проблем, з якою зіткнулася Європа з 1990-х років. Авторка розглядає поточні проблеми міграції в порівняльній перспективі в їх глобальному та історичному контексті. [60.2]

Джеймс Н. Грегори визначає найсуттєвіші та мінливі моделі мобільності та міграції з 1900 по 2010 рік, наголошуючи на наслідках міграції, таких як зміна місця проживання, зміни у регіональній демографічній структурі, аналізуючи американську міграційну політику.

Емпіричні дані поточного стану українських біженців у Німеччині представлені у колективному дослідженні німецьких дослідницьких установ (Інститут дослідження зайнятості (IAB), Федеральний інститут демографічних досліджень (BiB), Федеральне відомство у справах міграції та біженців (BAMF-FZ), Німецький інститут економічних досліджень (DIW) та описує першу хвилю опитування IAB-BiB/FReDA-BAMF-SOEP щодо українських біженців у Німеччині, містить унікальний панельний набір даних на основі понад 11 000 інтерв'ю, проведених у період із серпня по жовтень 2022 року. Мета дослідження - надати інфраструктуру даних для теоретичних та доказових досліджень щодо різних аспектів інтеграції українських біженців у Німеччині, другій за важливістю країні призначення в ЄС після Польщі, яка приймає понад мільйон людей, які прибули в Німеччині незабаром після російського вторгнення в Україну. На основі опитування це дослідження також дає перші уявлення про

демографічні, освітні, мовні, професійні та соціальні характеристики цієї групи населення. [58.1]

До третьої групи належать аналітичні доповіді, які безпосередньо стосуються актуального стану міграційної кризи, проблем врегулювання та перебування українських біженців у країнах ЄС: доповідь „Українське суспільство: міграційний вимір“, написана авторським колективом вчених суспільних та гуманітарних наук. Також використовувалися соціологічні дані Центру Разумкова стосовно вимушеної міграції та аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень «Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні».

Таким чином, огляд спеціальної літератури доводить, що у вітчизняній науці є різноманітні підходи до визначення сутності вимушеної міграції та дослідження характеристики міграційної політики Німеччини. Загалом, з приведеної теми написана достатня кількість наукових публікацій як українськими, так і зарубіжними дослідниками, проте феномен вимушеної української міграції, яка сталася внаслідок російсько – української війни досліджується вперше та надається прогнозування, щодо можливих наслідків, шляхів її урегулювання.

Емпіричну базу бакалаврської роботи складають різноманітні за видами та змістом джерела, які за принципом походження умовно можна розподілити на декілька груп:

- міжнародні (ООН), регіональні (ЄС), національні (ФРН) нормативно-правові акти, що регулюють процеси міграції, зокрема вимушеної;
- промови, заяви, виступи посадовців ЄС, глав держав, урядів, політичних діячів тощо стосовно поточного стану з українськими біженцями в ЄС та поточної міграційної політики;
- статистичні матеріали, які характеризують кількісні показники вимушеної міграції до та після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну;

- матеріали ЗМІ, які висвітлюють стан українських біженців в ЄС та зокрема Німеччини;
- матеріали соціологічних досліджень, які стосуються становища українських біженців та ставлення до них в країнах перебування.

Відповідно до мети дослідження у пріоритеті для аналізу були оригінальні нормативно-правові акти Німеччини, що стосуються міграційної політики, узагалі, та безпосередньо притулку та захисту українських біженців:

Закон Німеччини про порядок надання притулку чи статусу біженця регулюється положеннями Закону «Про надання притулку» від 26.06.1992 (Asylgesetz). Стаття 4 Закону про проживання, зайнятість та інтеграцію іноземців на федеральній території (Aufenthaltsgesetz) від 30 серпня 2004. Надання особливого дозволу на працевлаштуванні для висококваліфікованих працівників згідно з Директивою Ради ЄС № 2009/50 від 25.05.2009. Оновлений закон Про набуття громадянства Німеччини "Закон про громадянство Федеральної Республіки Німеччини" від весни 2024. Закон про імміграцію кваліфікованих працівників до Німеччини від 7 липня 2023. Закон про ведення бізнесу для іноземців (Niederlasungerlaubnis) від 30 серпня 2004. Серед важливих іноземних документів треба виокремити: Директива ЄС 2001/55/ЄС, яка надає тимчасовий захист українським громадянам для забезпечення їх мінімальними стандартами. Угода між Україною і ФРН про співпрацю у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні. Згідно Амстердамського договору прийнятого в 1999 році та регулює візові питання, надання притулку та еміграції для населення третіх країн під час військових конфліктів.

Таким чином, наявний корпус джерельної бази за умов комплексного підходу в їх використанні дають можливість досягти мети та виконати завдання, поставлені у дослідженні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і виконання задач застосовано загальнонаукові та спеціальні методи.

До загальнонаукових методів, використаних в дослідженні можна віднести:

- аналітичний: на підставі вивчення існуючих наукових праць, статей, монографій та інших теоретичних джерел, які висвітлюють тему міграційної політики Німеччини та надання тимчасового захисту українським біженцям сформульовано теоретичну основу дослідження і визначені прогалини в існуючих знаннях; з урахуванням поточної політичної ситуації акцентовано на нових сенсах поняття «міграція», «біженець», «тимчасовий захист», «прихисток» «міграційна політика» та з'ясування особливостей сучасних причин міграційних процесів;

- аналіз документів: вивчення законодавчих актів Німеччини щодо надання тимчасового захисту; аналіз урядових постанов, регламентів та інших нормативно-правових документів; огляд та міжнародних угод та договорів, які регулюють питання захисту біженців тощо;

- метод системного аналізу дозволяє розглянути міграційну політику як комплексну систему, враховуючи різні компоненти (законодавчі акти, інституції, процеси) та їх взаємозв'язки. Системний аналіз допомагає зрозуміти, як окремі елементи політики взаємодіють і впливають на кінцевий результат;

- елементи статистичного методу застосовувалися для використання статистичних даних для аналізу чисельності біженців, їх соціально-демографічного профілю, рівня інтеграції тощо;

- хронологічний (для викладу матеріалу в послідовно-хронологічному порядку) та синхронний (під час проведення порівняльної характеристики трудової та вимушеної міграцій, становища в зарубіжних країнах, на прикладі Німеччині);

- задля узагальнення та осмислення міграційної політики з боку Німеччини для формулювання висновків використовувався абстрактно-логічний метод.

Серед спеціальних політологічних методів було використано:

- порівняльного аналізу (Comparative Analysis) який дає можливість дослідити міграційну політику Німеччини у порівнянні з політиками інших країн Європейського Союзу. Це дозволяє виявити унікальні особливості та загальні тенденції, що існують в різних країнах щодо надання тимчасового захисту біженцям;

- політологічного аналізу (Policy Analysis): вивчення ролі різних інституцій (державних органів, неурядових організацій, міжнародних організацій) у реалізації міграційної політики та наданні захисту біженцям. Цей метод допомагає зрозуміти, як інституційна структура впливає на виконання політики та досягнення її цілей;

- елементи контент-аналізу офіційних документів, заяв політичних лідерів, програм політичних партій та медійних матеріалів для виявлення ключових тем, риторики та ставлення до українських біженців. Це допомагає зрозуміти, як формується та комунікується міграційна політика

- елементи методу кейс-стаді (Case Studies): вивчення конкретних випадків реалізації міграційної політики щодо українських біженців у Німеччині. Цей метод дозволяє проаналізувати практичні аспекти та результати політики на місцевому рівні, виявити успішні практики та проблеми;

- метод включеного спостереження -

Зазначені методи та комплексний підхід в їх використанні забезпечують об'єктивність та неупередженість процесу дослідження, достовірність та верифікованість його результатів.

Наукова новизна бакалаврської роботи полягає у самій постановці проблеми та її актуалізації за умов російсько-української війни та обґрунтовується такими ключовими аспектами:

- визначається основні засади, положення та методи реалізації міграційної політики Німеччини стосовно українських біженців, яка знаходиться на стадії активного формування та адаптації у відповідь на події російсько-української

війни, що є важливим для розуміння сучасних викликів та рішень у сфері міграції та надання тимчасового захисту;

- наукова новизна дослідження обумовлюється природним браком існуючих досліджень, які детально висвітлюють специфіку політики Німеччини саме щодо українських біженців;

- дослідження охоплює останні зміни у німецькому законодавстві та практиках, що впливають на надання тимчасового захисту українським біженцям. Зокрема аналізуються нові ініціативи, програми підтримки, соціальні послуги, інтеграційні заходи тощо;

- дослідження включає аналіз первинних даних через застосування методу включеного спостереження, які безпосередньо через власний досвід висвітлюють сучасний стан та виклики міграційної політики Німеччини щодо українських біженців

Отже, проблематика міграційної політики Німеччини вимагає ретельного вивчення, особливо з урахуванням необхідності аналізу різноманітного досвіду країн-членів ЄС щодо формування власних стратегій міграції та пошуку спільних шляхів створення єдиної міграційної політики на рівні ЄС. У зв'язку з тим що, дослідження порушує актуальну проблему, яка до цього часу не отримала достатньої уваги в політологічному дискурсі за кордоном та відсутність тематичних досліджень в українській політичній науці, можна вважати, що дане дослідження має важливість для розвитку національної політичної теорії та практики. Основні питання включають в себе оцінку ефективності механізмів тимчасового захисту, взаємодію з міжнародними стандартами, адаптацію українських біженців до політичного та соціального середовища Німеччини, а також вирішення питань національної безпеки та соціокультурної інтеграції в контексті динамічних політичних обставин обох країн.

Практична значимість. Отримані результати дослідження, наведений фактичний матеріал, висловлені авторські міркування й зроблені висновки з теми

“Політичні аспекти міграційної політики Німеччини щодо надання тимчасового захисту українським біженцям” можуть бути використані при розробці навчальних курсів та методичних рекомендацій для студентів спеціальностей “Політологія” та “Міжнародні відносини”, “Соціологія”, “Міграціологія”. Також можна використовувати для підготовки до семінарських занять з таких курсів, як “Політична регіоналістика”, “Політична географія” тощо.

Результати досліджень вимушеної міграції можуть бути використані для розробки програм та рекомендацій, щодо забезпечення захисту прав мігрантів та їх інтеграційної підтримки у приймаючих країнах. Робота спрямована на визначення низькі рекомендацій, щодо можливого усунення проблем, пов’язаних з успішною інтеграцією у німецьке суспільство та залучення українських громадян на ринок праці.

Дослідження, що розглядає вплив надання тимчасового захисту українським біженцям на німецьке суспільство та економіку, включаючи питання інтеграції, ринку праці, соціальних служб, може запропонувати нові перспективи та виявити конкретні наслідки та виклики для українсько-німецьких двосторонніх відносин.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були представлені на Декаді студентської науки 2024 (м. Київ, 04-15 березня 2024); Всеукраїнська науково-практична конференція «Суспільно-політичні трансформації у XXI столітті : локальні, національні та глобальні контексти» (м. Київ, 18 квітня 2024)

Характеристика змісту роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків; списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначена мета, завдання, об’єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну, висвітлено методологічну основу роботи, охарактеризовано джерельну базу, наголошено на теоретичному і практичному значенні отриманих результатів.

У першому розділі “Теоретико-методологічні засади дослідження міграційної політики“ з’ясовано актуальний стан вивчення титульної проблеми, проаналізовано концептуальні підходи, систематизовано теоретичні напрацювання щодо вимушеної міграції через війну та міграційної політики з боку ЄС та Німеччини. Також досліджуються джерелознавча база та ступінь вивченості в наукових працях та нормативно – правових документах.

У другому розділі “Виклики для міграційної політики ЄС в умовах російсько-української війни“ увагу зосереджено на аналізі особливостей показників міграційних процесів та дослідження змін міграційної політики з боку ЄС під час російсько-української війни.

У третьому розділі “Міграційна політика Німеччини стосовно українських біженців“ окреслено проблеми та перспективи міграційної політики Німеччини щодо українських громадян, її зовнішній вимір та наявні стратегії щодо успішного інтегрування у німецьке суспільство та ринку праці. Також визначений можливий вплив міграційних процесів на етнографічне та економічне майбутнє Німеччини.

У висновку бакалаврської роботи підсумовуються основні результати проведеного дослідження проблеми.

Основний текст роботи складається з 86 сторінки. Список використаних джерел та літератури становить 94 позиції.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Теорії та концепції міграції в політичній думці

У глобальному сучасному світі міграція населення набула небаченої інтенсивності і стала невід'ємною складовою політичної діяльності багатьох країн світу. Так вже склалося, феномен міграції багатогранний у своїх проявах, тому Всесвітня історія людства є історією міграції. Міграційні процеси формуються під впливом багатьох чинників, обставин та ситуацій: чи то бідність в країні перебування, або пошук можливостей щодо покращення життя, військові конфлікти, політичне переслідування тощо. Сьогодні, у своїй більшості, прийняття особистого рішення людини залишитися в країні або іммігрувати в пошуках нових можливостей обумовлені його незадоволеністю певними параметрами суспільного життя.

Історичні особливості розвитку міграційних процесів формувалися під впливом як внутрішніх так і зовнішніх факторів. Різнобічно вивчаючи міжнародні міграційні процеси, намагаючись пояснити причинно-наслідкові зв'язки міграції, світові науковці створили систему поглядів, запровадивши низку теоретичних концепцій стосовно даної проблематики. Але з погляду української фахівчині з питань міграції О. Малиновської, історичні підходи, які використовують учені, і висновки, до яких вони приходять, «не суперечать, а, скоріше, взаємодоповнюють один одного, дають змогу отримати більш різнобічну картину міграції» [24, с.50].

Одне з перших визначень поняття міграції належить англійському вченому Е. Равенштайну, який у роботі «Закони міграції» розглядав міграцію, як безперервний процес, обумовлений взаємодією чотирьох основних груп чинників, що діють у міграційному полі: у початковому місці проживання

мігранта, на стадії його переміщення, в місці в'їзду, а також чинники особистого характеру [39, с. 180].

Маліновська О.А. вважає, що міграція – це одна з форм руху населення, при якому зміна місця проживання на більш чи менш значну відстань та термін супроводжується суспільно значущими економічними, соціальними, демографічними та іншими наслідками (позитивними і негативними, явними або прихованими, поточними або довготривалими тощо) [28, с. 24].

Складність міграційних процесів стало підґрунтям для виникнення різноманітних теоретичних концепцій стосовно міграції. Головна мета досліджень міграційних процесів - це визначити тенденції та закономірності міграції, визначити її причини та наслідки, передбачити основний напрямок переміщень населення.

За визначенням Дугласа Масі та Реймонда Лі, які є засновниками теорії міграційних процесів, міграція – це складне явище, яке виникає внаслідок соціальних та економічних факторів. [81.1]

З огляду класифікації С. Колінса, всі міжнародні міграційні процеси, можна поділити на такі види:

- 1) міграції економічні добровільні (трудова мігранти);
- 2) міграції політичні добровільні (наприклад, міграція євреїв до Ізраїлю);
- 3) міграції політичні вимушені (потоки класичних „біженців”);
- 4) міграції вимушені (біженці з місць екологічних та інших видів катастроф) [6].

С. Сассен та Е. М. Петрас – засновники теорії світових систем або світового господарства, які вважають імміграцію природним наслідком глобалізації світу. За їхніми задумами, міграція частіше за все виникає між колишніми колоніальними державами, а цим процесам сприяють культурні, історичні, мовні, адміністративні та інші зв'язки між країнами. Процес міграції є

наслідком розвитку світової транспортної мережі та засобів зв'язку, які полегшують міжнародний рух населення. [83.2] [89.1]

Однією з перших спроб узагальнення міграційних процесів є теорія міграційних мереж, засновниками якої були Д. Мессі і А. Симонс. Згідно, їх спільної праці визначено, що в країнах в'їзду та виїзду формується «міграційна мережа» початок якої прокладають мігранти першопроходці, полегшуючи процеси міграції для наступних хвиль мігрантів [75].

Систематизацію наукових концепцій здійснено в роботах Безуглого П. Г., який всі теоретичні підходи до визначення міграції розділив на дві групи:

1) теорії, що розглядають чинники і причини міграції – спираються на сукупність об'єктивних та суб'єктивних причин, що впливають на прийняття рішення про міграцію .

За його визначенням до цієї групи відносяться такі теорії, як неокласична економічна теорія, неокласична мікроекономічна теорія, концепція просторової самоорганізації населення, концепція нової економіки трудової міграції

2) теорії, що фокусуються на аналізі механізмів саморозвитку та самопідтримки міграції

До другої групи Безуглий П. Г. відносить теорію соціального капіталу, теорію міграційних мереж Д. Массея, теорія сукупної причинної зумовленості, соціологічну теорію ризиків, інституційну теорію, теорію трьох стадій міграційного процесу [1].

На сучасному етапі для українського суспільства питання міграційної політики є надзвичайно актуальними. За останнє десятиліття хронологічна картина внутрішньої та зовнішньої трудової міграції постійно змінювалась. Активізації міграційних процесів населення сприяло як економічно-соціальні, а також суспільно-політичні чинники.

Так О. А. Малиновська в своїх роботах зазначає, що зовнішні міграції населення в сучасній Україні зазнали істотних змін. Їх розвиток відбувався, з

одного боку, під впливом традиційних міграційних зв'язків, а з другого – у рамках цілком нових географічних, правових та економічних реалій, створених виникненням нових держав, ринковими реформами, більшою відкритістю до світу, включенням у світові міграційні процеси. Так Малиновська О.А. міграцію поділяє на еміграцію (вибуття) та імміграцію (прибуття). Хоч за її визначеннями найбільше відповідає змістові поняття "міграція" незворотна міграція, тобто остаточне переселення. Усі інші її види можна назвати тимчасовими. Одним з найбільш поширених з них є трудова міграція (міграція робочої сили) – переміщення з метою працевлаштування [26].

Слід зазначити, що поняття "мігрант" в узькому сенсі вживається у тих випадках, коли йдеться мова про міждержавні переміщення, або переміщення в межах окремих держав. Лише за таких обставин одні люди стають іммігрантами (легальними або нелегальними), біженцями, шукачами притулку, а інші – емігрантами, залежно від того, в'їжджають вони в певну країну чи виїжджають з неї. Науковці у сучасній літературі такі переміщення визнають як «зовнішня міграція». Аналіз сучасних міграційних процесів показує, що переміщення населення відбувається з різних причин: економічні, політичні, соціальні, екологічні, військові конфлікти та інші. На сьогоднішній день значимими чинниками міграції стає потреба в трудових ресурсах, демографічна криза, несприятлива економічна ситуація, екологічні катастрофи, війни, порушення прав людини, прагнення отримати високооплачувану роботу і змінити постійне місце проживання у комфортнішій країні тощо.

Агресія росії у 2014 р., окупація Криму та окремих районів Донецької та Луганської областей спричинили міграційну хвилю, як в самій Україні так і за її межами. Тоді Україна вперше стикнулася із поняттям вимушеної міграції, яка виступає неконтрольованим явищем. Проте, у тому випадку українському суспільству вдалося впоратися з хвилею вимушеної міграції і взяти її під контроль. В силу багатьох чинників внутрішня вимушена міграція з часом

трансформувалася у трудову міграцію. Східний вектор трудової міграції з російського напрямку змінився на західний у країни Європейського Союзу.

2017 рік - це рік, коли був запроваджений безвізовий режим до країн членів ЄС, який значно спростив процедуру в'їзду і тим самим збільшив чисельність наших громадян за кордоном. Міграція стала носити більш транснаціональний характер, бо спостерігався постійний рух між Україною та Європейськими країнами. Але під час світової пандемії на COVID-19 та введенням карантинних обмежень потік міграції уповільнився. Міграційні виклики на той період розглядалися в основному у контексті трудової або вимушеної міграції.

Основними тенденціями сучасної міжнародної міграції є: глобалізація міжнародної міграції; якісні зміни у світових міграційних потоках; визначальна роль економічної, насамперед, трудової міграції; значне зростання нелегальної міграції; збільшення масштабів та розширення географії вимушеної міграції; всезростаюча роль міжнародної міграції в демографічному розвитку розвинених країн світу; фемінізація міжнародної міграції; подвійний характер міграційної політики на національному, міжнародному, регіональному та світовому рівнях [7].

Розв'язана війна РФ проти України у лютому 2022 році спровокувало тимчасову вимушену міграцію, яка за своєю масовістю та географією охоплення набула міжнародного глобального характеру, спричинив гуманітарну міграційну кризу у Європі.

Ураховуючи актуальність і глобальність даної проблематики, стислі рамки хронологічного періоду досліджуваної проблеми у поєднанні зі стрімкою зміною подій через військову російську агресію, що продовжується на території нашої держави, у роботі використано сучасні розвідки дослідників щодо вимушеної міграції та інтеграції українських біженців у європейське суспільство.

Досить ґрунтовно феномен як зовнішньої так і внутрішньої вимушеної міґрації досліджено у працях зарубіжних науковців, які сформува­ли теоретичні засади та сформува­ли практичні підходи до подо­лання її наслідків.

Принципові особливості процесів вимушеної міґрації розглядає Джеймс Греґорі, у працях якого висвітлено історичні передумови, основні причини та тенденції розвитку цих процесів у майбутньому [79]

Дослідження питань щодо регулювання процесів вимушеної міґрації знайшли відображення у працях Стефана Касла, Ендрю Шоенхольца, які наголошують на необхідності розробки адаптивних та гнучких механізмів управління з урахуванням демоекономічної, політичної та соціальної специфіки регіонів [60.1] [55].

Також досліджували питання вимушеної міґрації такі наукові діячі як Девід Кокс та Патріція Фаген, які спеціалізуються на вивченні міґрації біженців. Вони у своїх дослідженнях дали класифікацію вимушених мігрантів за різними підходами стосовно їх потреб та розробили механізми регулювання різних аспектів пов'язаних з міґраційними процесами. Наукові праці зарубіжних вчених сприяють створенню програм для розвитку та підтримці інтеграції й адаптації біженців [22].

Дослідження зовнішньої вимушеної міґрації є доволі широким і досить розгалуженим полем наукових досліджень, тому крім зарубіжних науковців питаннями вимушеної міґрації займалися і сучасні українські вчені.

Вагомий внесок у розробку методології та методики дослідження міґрації внесли такі вітчизняні науковці: З. Бараник, О. Гладун, О. Малиновська, Е. Лібанова, Р. Моторін, О. Палій, О. Позняк, С. Стеценко, Л. Ткаченко, В. Швець.

Треба зазначити роботи М.О. Кримова, який визначив категорії населення, що є найбільш схильними до міґрації, країни міґраційного тяжіння та основні сфери зайнятості українських мігрантів. Розкрив позитивні та негативні наслідки

міграційних процесів та їх впливу на соціально-економічне становище України. Крім цього, він займався дослідженням якісних характеристик міграційних потоків та вивченням наявної інтеграційної політики в межах ринку міграційних послуг країн Європейського Союзу [20].

Питаннями європейської інтеграції та її впливом на треті країни, в тому числі і на Україну, займалися такі українські теоретики: І.Грицяк, В.Копійка, М.Мальський, В.Муравйов, В.Посельський, Т.Шинкаренко та ін. На жаль у науковій літературі питання формування спільної міграційної політики ЄС розкрито лише частково, але можна виділити імена такі науковців, як А.Геддес, Р.Козловські, В.Шамраєва. Це пояснюється тим, що процес гармонізації міграційного законодавства та адміністративної практики в Європі розпочався відносно недавно і розвивається надзвичайно динамічно.

Зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці країни, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення. Лібанова Е. М досліджує транскордонні міграційні потоки в Європі, основні причини та наслідки неконтрольованої міжнародної міграції крізь призму безпекових викликів для України. В її працях дано характеристику масштабів міграції, її структури за країнами тяжіння [21].

Також треба виокремити праці А.Л. Свящука, який вивчає проблеми вимушеної міграції та правовий захист біженців в умовах війни та через військові конфлікти [27].

Для з'ясування питань щодо подолання наслідків міграційної кризи розглянуто національну доповідь «Українське суспільство: міграційний вимір» Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України, де були сформульовані сучасні міграційні виклики для України

У доповіді розкрито зміст основних політичних документів, що визначають напрями та інструменти політики ЄС у сфері міграції, викладено норми законодавства, прийнятого на їх виконання. В ній подано огляд співпраці України

з ЄС у галузі регулювання міграційних процесів та запропоновано деякі рекомендації, реалізація яких могла б сприяти удосконаленню міграційної політики України у відповідності до європейських стандартів [23].

У контексті вивчення впливу вимушеної міграції, в тому числі в умовах війни, Ірина Малик дослідила виклики та загрози національній безпеці держави. На основі цього теоретичного фундаменту було сформульовано міграційні виклики для країн ЄС, спричинені міграційною кризою, із початком повномасштабної російсько-української війни крізь призму забезпечення тимчасового захисту українських громадян [22].

Короткий екскурс наукових праць вчених з дослідження міграції та аналіз існуючих теорій з цієї проблематики дає підстави вважати, щодо впливу міграції на розвиток держав, які приймають мігрантів, та тих, які є їхніми постачальниками; виявлення основних причин, що спонукають людей вдаватись до міграційних переміщень (наявність капіталу, рівень задоволеності працею та рівнем життя, ситуація на ринку праці, екологічні і військові загрози і т.д.)

Аналіз політичної думки науковців, присвяченої міграційним проблемам, свідчить про те, що ця тема упродовж тривалого часу залишається надзвичайно актуальною. Вчені, які займаються дослідженням міграції, мають свій власний підхід та методи дослідження, але всі вони працюють над розв'язанням проблем, пов'язаних з міграційними процесами і своїми новітніми ідеями поповнюють скарбницю наукового світогляду. Проте, не применшуючи їхні досягнення, слід зауважити, що на поточний момент відсутнє дослідження тенденцій масової вимушеної міграції, спровокованою перебігом російсько-української війни.

Слід зазначити, що проблема вимушених мігрантів, біженців, осіб, що шукають притулку в сучасних реаліях є з одного боку є об'єктивним наслідком війни, а з іншого, штучно спровокована, виступає у якості гібридної зброї рф проти колективного Заходу, зокрема ЄС. Ці проблеми та виклики гостро постають перед державами – як реципієнтами міграції, так і приймаючими

країнами, що відповідно вимагає перегляду, адаптації під нові реалії державної міграційної політики.

1.2 Концептуальні засади дослідження міграційної політики

В нашому стрімкому сучасному світі міграційні потоки населення досягли колосальних масштабів та проблема їх регулювання стала невід'ємною складовою політичної діяльності багатьох країн світу. Феномен міграції багатогранний у своїх проявах, він як рушій суспільних змін, формує складні виклики для влади та здійснює вплив на соціально - економічний розвиток держави, на різні сфери життя суспільства. Як визначено в Концепції міграційної політики України, міграційні процеси являються об'єктом державного регулювання.

Державна міграційна політика України включає низку основних принципів та напрямків, спрямованих на ефективне управління міграційними процесами з метою забезпечення захисту національних інтересів країни.

Для вирішення міграційних питань Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Міжнародна Організація Міграції, ООН, Європейський Союз, застосовуючи міжнародні норми і стандарти. Співпраця з міжнародними партнерами дає змогу аналізувати інноваційний досвід та застосовувати найкращі практики для регулювання міграційних процесів.

Дослідження міграційної політики держави базується на концептуальних засадах, враховуючи широкий спектр факторів, а саме економічні, політичні, правові та культурні сфери. Міграційна політика держави повинна враховувати права та гідність мігрантів, забезпечуючи захист їх свобод і інтересів, які передбачені чинним законодавством. Це включає створення нормативно-законодавчої бази та надання мігрантам правового доступу до основних соціальних послуг, запобігаючи їх дискримінації та негідному ставленні до іноземців [41].

Важливим аспектом дослідження міграційної політики є розуміння того, як мігранти успішно інтегруються у суспільство приймаючої країни. Це включає в себе дослідження процесів адаптації, соціальної взаємодії та включення мігрантів у різні аспекти життя країни - господаря. Політика держави передбачає розвиток програм та заходів для соціальної інтеграції у суспільство, забезпечуючи соціальну захищеність з наданням доступу до працевлаштування і житла, до освітніх та медичних послуг.

Пріоритетним завданням міграційної політики держави є стимулювання та створення умов для легальної міграції, зокрема шляхом спрощення процедур оформлення віз та надання дозволів на працевлаштування іноземців. З метою регулювання міграційних потоків та для легального перебування мігрантів розробляються певні стратегії та різні міграційні програми стосовно використання трудового потенціалу на ринку праці, що сприяє економічному розвитку країни, тим самим стимулюючи інвестиційний ринок та розвиток міжнародного бізнесу.

Боротьба з нелегальною міграцією залишається одним із пріоритетних напрямів і включає ряд вкрай необхідних заходів, а саме: посилення пропускнуго контролю на кордонах, депортацію нелегалів, розробку програм амністії для порушників закону, а також співпрацю з міграційними службами інших країн для боротьби з організованою злочинністю в сфері міграції. Комплекс таких дієвих заходів зменшує ризики розповсюдження нелегальної міграції. У зв'язку з цим однією з ключових концепцій дослідження міграційної політики держави, перш за все, є аналіз впливу міграційних процесів та розробка стратегій боротьби з нелегальною міграцією з метою забезпечення національної безпеки суспільства приймаючої сторони та для мінімізації можливих загроз з боку мігрантів.

Слід зауважити, що міграція також впливає на різні сфери суспільного життя, а саме на якісний склад населення, його зайнятість на ринку праці, на

демографію, що в сукупності дає поштовх для економічного сталого розвитку країни, здійснюючи вплив на добробут громадян та їх культурні цінності.

За визначенням В. Іонцева «міграційна політика – це система політичних заходів, постанов, законодавчих актів і угод (спочатку двосторонніх, а потім і багатосторонніх) між державами щодо регулювання міграційних потоків [39, с. 8].

Отже, міграційна політика країни – це державна доктрина, в основі якої: сукупність стратегій, законів, правил і програм, які визначають умови, правила та процедури переміщення іноземців, проживання і працевлаштування їх на території держави, через інтеграцію їх у соціальне, економічне і культурне життя країни. Міграційна політика кожної держави може варіюватися в залежності від політичних, економічних, соціокультурних та інших факторів, а також від потреб країни у трудових ресурсах. За сучасних умов триєдність взаємопов'язаних цих аспектів, а саме врахування інтересів особистості мігранта, суспільства і держави, створює виклики для органів державної влади України та міжнародних партнерів у сфері міграційної політики.

За визначенням О. Малиновської міграційна політика виконує різноманітні певні функції:

- Регулююча функція полягає у впливові на міграційні потоки з метою їх упорядкування;
- Контролююча, тобто здійснення контролю за розвитком міграційних процесів, захисту прав мігрантів, протидії нелегальній міграції;
- Дипломатична, яка передбачає пошуки вирішення міграційних проблем на міжнародному рівні;
- Інтегративна здійснюється через забезпечення інтеграції мігрантів у суспільство, прийому, розроблення та реалізації узгодженої з іншими державами міграційної політики [25].

Міграційна політика може включати в себе запровадження візового режиму, який дає дозвіл іноземним громадянам для в'їзду і для легального перебування на території країни. Основна мета візового режиму полягає у контролі та регулювання міграційних потоків з метою забезпечення захисту інтересів держави, її національної безпеки.

Видача віз є адміністративно – правовим процесом, за допомогою якого приймаюча країна дає дозвіл на в'їзд і перебування іноземцям на своїй території. Візовий режим може варіюватися в залежності від країни, від типу візи та категорії осіб. Він не тільки регулює обсяги та структуру міграційних потоків, а і сприяє розвитку міжнародного співробітництва та національного обміну між країнами. Розрізняють основні типи віз в залежності від мети візиту, тривалості перебування, від наданого статусу і т. п. :

- туристична віза дозволяє відвідування країни на певний період часу з метою подорожування та організації відпочинку. Зазвичай, цей тип візи не дозволяє працювати або отримувати освіту в країні перебування;

- бізнес - віза видається особам, які перебувають у країні з метою здійснення бізнесу, таких як участь у наукових конференціях, переговорах і партнерських зустрічах з метою привертання інвестицій для підтримки стартапів та для розвитку підприємництва

- робоча віза потрібна для отримання дозволу легально працювати в певній країні, вона може бути тимчасовою або постійною в залежності від умов працевлаштування та імміграційних законів країни

- студентська віза дозволяє отримувати студентам освіту, здійснювати навчання і стажування за програмами обміну студентами між вищими навчальними закладами

- імміграційна віза надає особі право постійного проживання і в подальшому перебуванні стати постійним резидентом або громадянином цієї країни

- гуманітарна віза надається особам, які потребують захисту або гуманітарної допомоги в наслідок вимушеної міграції (біженці, переселенці, жертви насильства чи політичного переслідування)

- медична віза надається з метою отримання медичного обстеження чи лікування в іншій країні та видається на короткотривалий термін перебування.

Отже, ефективність міграційної політика й прозорість візового режиму можуть стати предметом гострої політичної дискусії, зокрема у контексті співвідношення між захистом прав іноземців та інтересів власних громадян, а також у зв'язку з реалізацією міжнародних зобов'язань країни перед міжнародними організаціями та іншими державами.

Міграційний контроль - це система державного контролю за переміщенням осіб через кордон, який здійснюється різними установами, включаючи прикордонну службу, міграційні відділи та поліцію. Він здійснюється з метою перевірки законних підстав в'їзду або виїзду мігрантів, контролю за їх статусом та терміном перебування. Його ціль - це забезпечення національної безпеки країни, регулювання міграційних потоків та запобігання розповсюдженню нелегальної міграції.

Міграційний контроль включає перевірку дозвільних документів на перебування на території приймаючої держави, це може бути візи, біометричні паспорти, митні декларації, робочі дозволи на працевлаштування тощо, а також з метою забезпечення безпеки громадян проводяться різні процедури митного огляду. Застосування найсучасніших біометричних технологій на митницях та прикордонних пунктах пропуску спрощує процедуру перетину кордону, підвищує ефективність міграційного контролю, забезпечуючи високий рівень безпеки процесу перевірки осіб, а також унеможлиблює шахрайство та підробку документів. Біометричні технології використовуються з метою ідентифікації особи та базуються на вимірюванні та аналізі унікальних фізіологічних або поведінкових характеристик людини. Сканування та розпізнавання рис обличчя,

очей, унікальна інформація про відбитки пальців дозволяє автоматично, швидко і стовідсотково підтвердити особистість власника документа. Однак, не забуваючи дбати про конфіденційність та захист персональних даних пред'явника документа.

Отже, державна міграційна політика повинна базуватися на прозорих правових нормах і механізмах регулювання, що сприяють організованому і контрольованому перетину громадян, враховуючи потенційні вигоди міграції для економічного розвитку і для забезпечення балансу на ринку праці, забезпечуючи гуманітарні стандарти для мігрантів і сприяючи їх успішній інтеграції у суспільство. Забезпечення суверенітету та безпеки держави є основними пріоритетними задачами, а саме, здійснення контролю за нелегальною міграцією і протидія тероризму, активна співпраця з міжнародними організаціями за для вирішення спільних міграційних викликів. Ці концептуальні засади міграційної політики допомагають сформулювати та реалізувати ефективну міграційну політику, яка враховує як потреби приймаючого суспільства, так і захист інтересів мігрантів.

1.3 Дослідження основ міграційної політики Німеччини

Країни розвиненого світу для вирішення міграційних питань та для керування міграційними потоками застосовують різні підходи, стратегії та ініціативи, які спрямовані на інтеграцію і захист прав мігрантів. Зарубіжний досвід управління міграційними процесами має велике значення особливо для тих країн, які стискаються зі зростанням руху людей та шукають ефективні способи подолання міграційної кризи. Вивчення досвіду інших країн дозволяє уникнути помилок та пом'якшити ризики, пов'язані з управлінням міграційними процесами, що сприяє удосконаленню та підвищенню ефективності власних заходів. Розуміння та використання успішних програм, новаторських підходів,

сприяє обміну знаннями і допомагає міжнародному співробітництву в сфері міграційної політики.

Так досвід Німеччини є дуже цінним для України і може слугувати джерелом важливих уроків, ефективних стратегій та інноваційних підходів для подолання негативних наслідків гуманітарної катастрофи через вимушену міграцію українських громадян.

З огляду на те, що міграційні процеси населення у світі вже досягли колосальних масштабів, виникає нагальна потреба у вивченні цього явища, в його переосмисленні, в прогнозуванні можливих наслідків та подоланні міграційної кризи. Але у зв'язку з нестабільним політичним становищем у Європі, міграційна політика ФРН також зазнала суттєвих правових змін та підлаштовується під реалії сьогодення. Ця країна входить в десятку провідних країн по чисельності мігрантів і займає третє місце у рейтингу. Тому провідний досвід цієї країни у сфері міграційної політики для України є унікальним у контексті надання тимчасового захисту та подоланні міграційної кризи, він не є взірцем, який безпосередньо можна скопіювати та цілком втілити в життя, однак деякі аспекти міграційної політики слід визнати придатними для розробки стратегій повоєнної міграційної політики України. Німеччина має не тільки широкий діапазон програм і стратегій, спрямованих на інтеграцію мігрантів у суспільство, а також здійснює підтримку тих, хто вирішує повернутися до своєї країни походження. Імплементация деяких елементів німецької міграційної політики може допомогти Україні створити більш привабливі умови для повернення українців додому та їхньої успішної реінтеграції в українське суспільство. Партнерство між країнами може сприяти українській владі у розробці та впровадженні ефективних стратегій в сфері міграційної політики, використовуючи свій досвід та ресурси.

За останні десятиліття у Німеччині сформувалося сприятливе середовище для життя іммігрантів, бо саме міграція стала значущим фактором зростання чисельності населення. Є декілька різноманітних сценаріїв заохочування і

легального перебування мігрантів у цій країні: повернення етнічних німців, робоча віза для інвестування капіталу, надання ВНЖ за єврейською ознакою, отримання громадянства через народження дітей, при умові що іноземці - батьки проживають у Німеччині протягом п'яти років. Питаннями контролю міграційних потоків опікується Міграційне управління ФРН. В коло завдань цієї організації входить : надання соціально – економічної підтримки мігрантам і вільного доступу до інтеграційно - освітніх послуг, боротьба з порушниками нелегального перетину кордону, виявлення працевлаштування без дозволу або фіктивних шлюбів тощо [2].

Оскільки, ФРН є членом Європейського Союзу, її міграційна політика відповідає певним міжнародним стандартам. Правові засади зафіксовані в міжнародних угодах та конвенціях: Женевська конвенція про статус біженців, від 1 лютого 1951 року [17] , Нью-Йоркський протокол про статус біженців від 13 січня 1967 року [43], Дублінська конвенція 1990 року [9], Шенгенські угоди [52], що діє від 26 березня 1995 року, Пакт імміграції та надання притулку від 16 жовтня 2008 року [12].

Саме Конституція ФРН (Verfassungsgesetz) має пріоритетне право над усіма внутрішніми нормативно-правовими нормами. В Основному Законі Німеччини, зокрема в статті 73 пункті 3, зазначено, що Федерація земель має нормативно - законодавчу базу стосовно свободи пересування, паспортного контролю, застосовуючи правові вагомні важелі у регулюванні еміграційних і імміграційних процесів [37].

Однак, Конституція Німеччини не має певних положень та норм, які регулюють питання, пов'язаних з нелегальною міграцією.

Проблема нелегальної міграції залишається вкрай важливою не тільки для Німеччини, але і для багатьох інших країн, оскільки вона набула катастрофічних форм. Жодна із країн світу не може знайти оптимального рішення, щодо вдосконалення шляху вирішення цієї проблеми.

Історія світу вже має наявні приклади, коли вимушена міграція може стати доступним інструментом в політичній боротьбі. Наприклад, міграційна криза у країнах Європи у 2015 році, яка спровокована і здійснена не без участі Кремля.

Також під патронатом Росії, уряд Білорусії на чолі з Лукашенко влітку 2021 року використав неконтрольовані потоки біженців як політичну зброю, як важелі тиску на уряди європейських країн, з метою визнання його легітимності та зняття економічних санкцій.

“Це точно криза, але це більше про перетворення мігрантів у зброю з боку Лукашенка. Це тип гібридної агресії, де люди використовуються як інструменти на користь режиму Лукашенка. З його боку це ідея, зробити складнощі для тих, кого він бачить своїми опонентами. Це свого роду відповідь на європейські санкції через литовську позицію на режим Лукашенка і його дій. Це стратегія помсти з його боку”, — пояснив експерт з інформаційної безпеки Неріус Малюкявич. На його думку, за допомогою потоку мігрантів офіційний Мінськ, по-перше, намагається фізично завдати проблем європейським країнам; по - друге, інформаційно підривати відносини між різними країнами, по-третє, послабити запроваджені санкції [19].

Важливо відзначити, що нелегальна міграція може нести в собі загрозу для суспільної політичної та економічної безпеки країни, для суверенітету держави, оскільки серед можливих мігрантів можуть бути представники терористичних радикальних угруповань.

На сучасному етапі, розвиток німецької законодавчої бази у сфері міграційної політики чітко демонструє тенденцію збільшення числа мігрантів та надання пільгових умов для кваліфікованих працівників, вчених, спеціалістів ІТ-сфери. Правове регулювання процесів міграції та імміграції у Німеччині визначається законами та постановами Федерального міністерства юстиції. Саме Закон про проживання, працевлаштування та інтеграцію іноземців на федеральних землях (Закон про перебування AufenthaltG0) є основним

нормативним актом для громадян інших країн на території цієї держави. Цей правовий документ з метою регулювання притоку іноземних громадян до Німеччини, перш за все, регламентує процедуру надання дозвілу на проживання [76].

Слід зазначити, що розселення іноземних громадян по всій території країни нерівномірне і залежить від фінансової спроможності федеральних земель та затребуваних інтересів на ринку праці.

В 2005 році німецьким урядом був прийнятий Закон «Про міграцію» (Einwanderungsgesetz) [14], який не тільки кардинально змінив міграційну політику ФРН, а викликав невдоволення серед німецького суспільства. Цей нормативний документ відкрив двері для напливу трудових мігрантів, його відповідні правила визначають та регулюють процеси, пов'язані з легальним працевлаштуванням, з інтеграцією іноземців у німецьке суспільство та отримання ними соціальних прав захистку. Також одним із основних нововведень стало прийняття рішення, щодо сприяння інтеграції мігрантів у німецьке суспільство, зокрема шляхом низки спрощених процедур для кваліфікованих працівників та їх безстрокового проживання. Крім цього, за цим законом розширюються можливості отримання тимчасового захисту біженців внаслідок військових конфліктів і політичних переслідувань та їм надається захист «з подальшим полегшенням виходу на ринок праці», тобто законодавством ФРН було розведено регулювання двох видів міграції, окремо трудову і вимушену [58].

Сутність Закону про імміграцію у Німеччині визначена таким чином: "Робоча імміграція має бути спрощена, регулювання та обмеження потоку іноземців та їхня інтеграція, які поселяться на тривалий термін, мають бути поліпшені, а законодавство щодо іноземців та перебування громадян ЄС має бути спрощене. Процес надання притулку повинен стати більш чітким та швидким" [90].

Прийняття закону різко збільшило кількість мігрантів в країні, що, у свою чергу призвело до загострення соціальних проблем німецького суспільства: до збільшення конкуренції серед низькооплачуваних працівників, до безробіття, закон усугубив соціальну нерівність та деградацію серед малозабезпечених верств населення. [37.1] (Див. Додаток 1)

Для осіб, які шукають притулку, внаслідок політичного, расового чи релігійного переслідування, урядом ФРН надається захист, який регулюється Законом «Про надання притулку» (AsylG). Клопотання про надання притулку та заяву про політичну небезпеку іноземцям можливо подати у прикордонній службі при перетині кордону з Німеччиною. У цьому законі прописані основні положення, критерії, щодо отримання статусу біженця з підтвердженими доказами переслідувань на Батьківщині, які несуть загрозу життю. Крім цього, Asylgesetz містить правила, захищаючи від депортації щодо оскарження рішень про надання або відмови у наданні статусу біженця. Закон про надання притулку постійно переглядається і змінюється відповідно до змін у міжнародній політиці, через ситуації зростання чисельності біженців, задля захисту національних інтересів та економічної вигоди Німеччини [59].

При вирішенні надання статусу біженця німецьке законодавство чітко спирається на директиви Європейського союзу. Забезпечення прав та свобод заявників та отримувачів міжнародного захисту, здійснюється відповідно до Регламенту ЄС 604/2013 Європейського парламенту або відомий як «Дублінський регламент». Саме цей правовий документ визначає критерії надання притулку та встановлює механізм визначення відповідальності країни члена ЄС за розгляд заяви на міжнародний захист особи, яка перебуває на території ЄС [89].

Саме стаття 3 Регламенту Європейського Парламенту та Ради ЄС 2016/399, яка стосується Шенгенського кодексу про кордони застосована може бути до будь-якої особи, яка перетнула внутрішні або зовнішні кордони країн-членів ЄС

та яка подала звернення за міжнародним захистом. Цей нормативно-правовий документ грає важливу роль у регулюванні міграції та передбачає механізми співпраці між країнами членами ЄС для забезпечення ефективності визначених вимог [45] [89] [87].

У 2015 році у зв'язку з нерегульованими потоками сирійських біженців Німеччина посилює обмеження в своєму міграційному законодавстві. Оновлені правила міграції прописані Законом "Про зміну і поліпшення процедури надання притулку та політики щодо біженців" [13] в якому визначається процедура розгляду заяв на притулок з метою прискорення прийняття рішення щодо них, це сприяло ефективному управлінню міграційними потоками. Положення закону встановлюють механізми контролю за виселенням та ізоляцією небажаних мігрантів. Також встановлено список безпечних країн, громадянам, яких проблематично буде отримати притулок у ФРН. Це стосувалося перш за все біженців із економічно бідних країн - Чорногорії та Косово, Албанії [57]. Оновлений закон надає прикордонним службам право на прискорене відправлення іноземних громадян з Німеччини, які прагнуть отримати притулок з економічних міркувань. Згідно цього документу, міграційна служба ФРН мігрантів (яким відмовлено в продовженні захисту або у яких закінчився термін перебування в країні) надано право депортувати їх без попередження [42].

Суть міграційної політики ФРН полягає в тому, що новий закон про імміграцію дозволяє не тільки вільний в'їзд мігрантів, але й має на меті вимагати обов'язкової перевірки іноземців на можливі наявні загрози для національної безпеки країни [60].

В німецькому міграційному законодавстві наявні процедури депортації мігрантів до їхньої країни походження. Цей виїзд може бути добровільним або з державним примусом. Проте, розділом 60 Закону про перебування "Vorduldungszeit", працевлаштування та інтеграції іноземців на федеральній території, передбачається тимчасове призупинення депортації. Державний орган

захисту може ухвалити рішення про припинення строку депортації або призупинити його на термін до 3 місяців [5].

В кулуарах Європарламенту обговорюється питання стосовно подовження постанови про тимчасовий захист, який буде діяти, доки триває війна в Україні. Але серед партнерів та країн членів Європейського Союзу не має одностайної думки, настрої євро суспільства швидко змінюються і кожна країна діє на свій роздум, захищаючи власні інтереси.

Так з березня 2024 року урядом Німеччини втілюється в життя міграційна реформа, нововведення якої стосуються натуралізації іноземців. Бундестрат (Палата федеральних земель) прийняв закон про спрощення процедур отримання німецького паспорта та дозволу на подвійне громадянство.

"Ми розробили модерний міграційний закон, який відповідає нашому розмаїтому суспільству та сучасній країні", - пояснила очільниця МВС ФРН Ненсі Фезер (Nancy Faeser) [36].

"З 2025 року багато втікачів від війни в Україні будуть в праві претендувати на громадянство", - підтвердив у коментарі газеті Die Welt керівник юридичного департаменту міністерства внутрішніх справ федеральної землі Гессен Вільгельм Кантер (Wilhelm Kanther) [36].

У випадку, якщо український біженець виявить бажання отримати німецьке громадянство, то в цьому випадку йому "необхідно буде отримати інший статус, наприклад, кваліфікованого спеціаліста, або дозвіл на постійне проживання, що вимагає, зокрема, принаймні п'яти років проживання у Німеччині", - зазначає в коментарі DW професор Берлінської вищої школи економіки та права (HWR Berlin) Тарік Таббара (Tarik Tabbara) [36].

За новим законом тим іноземцям, які мають базові знання з мови та успішно інтегрувалися у німецьке суспільство, тим хто займався волонтерською діяльністю або має високу кваліфікацію, Федеральний уряд надає право вже через три роки подати клопотання про прийняття громадянства. Також згідно оновленого

закону, діти іноземців народжені у Німеччині автоматично отримують громадянство, бо раніше його отримання було можливе при умові, якщо один з батьків прожив у країні вісім років [78].

В цілому різні експерти DW зазначають, що новий закон про громадянство має суперечливий характер, а в деяких випадках несе за собою «знецінення» або «токсичність». Експерти вказують на багато протиріч в законі, що робить його недосконалим. «Закон демонструє неоднозначну, майже суперечливу картину» - виокремлює Тарік Таббара. На його думку найбільшою перевагою становить дозвіл на подвійне громадянства, що «також визнанням реальності життя в країні з міграцією і того, що бути німцем – це не культурне чи етнічне поняття» . Щодо ефективності впровадження цього закону на практиці, можна буде зрозуміти лише після того, як пройде рік з моменту, коли закон набуде чинності [36].

Згідно міграційній реформі, запроваджуються альтернативні варіанти легального перебування українців в ФРН, які зможуть отримати дозвіл на проживання після скасування тимчасового захисту. По-перше, наявність Блакитної карти дає дозвіл на працевлаштування фахівцям з вищою освітою. За функціоналом вона дає набагато більше переваг на відміну від трудової візи, але при певних вимогах:

- якщо у претендента є вища освіта, яка визнана на рівні Німецьких вузів,
- наявність хоча б мінімального піврічного контракту за фахом з відповідним порогом заробітної плати
- професія отримувача Блакитної карти відноситься до списку дефіцитних (інженери, лікарі, фармацевти, ветеринари, архітектори, графічні дизайнери) або спеціалісти ІТ- сфери [92].

По – друге, з червня 2024 року для полегшення переїзду і працевлаштування у Німеччині, запроваджується новий тип трудової візи - Chancenkarte, або Карта Можливостей. За допомогою цієї карти прохачам дозволяється працювати на протязі випробувального року за спрощеним

алгоритмом, а саме без тривалої бюрократичної процедури підтвердження кваліфікації. При певних умовах для отримання Карти Можливостей треба набрати мінімум 6 балів із 14 можливих.

Бали нараховуються за знання англійської (рівень B2) або базові знання німецької мов (рівень A1), за наявність мінімальної професійної освіти або вищої освіти, за достатність досвіду роботи і фінансову незалежність, за вік та інше. У разі не відповідності даним критеріям трудова віза не може бути подовжена [77].

В разі закінчення дії тимчасового захисту згідно з § 24 AufenthG, для українських біженців, які планують тут залишитися та працювати, Карта Можливостей надає реальний шанс закріпити своє довгострокове перебування. Введення в дію цього законопроекту дає Німеччині поповнити вакансії на ринку праці за рахунок українських кваліфікованих спеціалістів. Як стверджує федеральний міністр праці Хайль: «ФРН не тільки приймає кваліфіковану еміграцію, але і бажає її» [82].

Як ми бачимо, уряд Німеччини з метою зміцнення національної економіки докладає певних зусиль в реформуванні міграційної політики та робить все можливе, щоб нові правила імміграції та перебування іноземців стали більш привабливими та різноманітними, зокрема створив сприятливі можливості працевлаштування армії висококваліфікованих фахівців різних країн та спростив процедуру отримання громадянства і трудових віз.

Отже, міграційна політика ФРН постійно модернізується та оновлюється й має на меті певний контроль та регулювання міграційних потоків, намагаючись компенсувати нестачу вакансій на ринку праці.

Проаналізована правова база міграційної політики ФРН дає підстави зробити такі висновки:

- Німеччина є прикладом толерантного ставлення до мігрантів, демонструючи позитивну динаміку припливу мігрантів

-Міграційна політика ФРН конструктивно протидіє і запобігає розповсюдженню нелегальної міграції, працює над посиленням узгодженості міграційної політики, приділяючи увагу координації дій з питань міграції між федеральним урядом і землями у взаємодії

- Уряд ФРН систематично переглядає та змінює правила надання притулку та інтеграції в німецьке суспільство, здійснюючи відбір кандидатів

- у німецькому законодавстві передбачено різноманітні варіанти набуття дозволу на перебування в цій країні: програми для пізніх переселенців і для студентів, наявність варіативності трудової візи, дозвіл на тимчасове перебування або надання притулку для проживання.

Чим обернеться для України послаблені вимоги німецького законодавства та які наслідки це буде мати для майбутнього країни – це питання №1 на порядку денному у політичному дискурсі, але вже сьогодні українській владі треба робити необхідні заходи та певні кроки для збереження людського потенціалу для подальшої відбудови країни.

РОЗДІЛ 2.

ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1 Зміни в міграційній політиці ЄС після широкомасштабного вторгнення росії в Україну у 2022

Міграційна політика ЄС – це складна система, яка формується на умовах спільної компетенції ЄС та ґрунтується на засадах поваги до прав людини, гуманного ставлення до громадян третіх країн. ЄС працює над розробкою спільної стратегії у сфері управління міграцією, яка враховує інтереси всіх членів та вирішує спільні проблеми. Міграційна політика постійно розвивається та адаптується до змін на міжнародній арені та стосовно внутрішніх потреб країн-членів.

Експерти з вивчення міграційних процесів зазначають, що через війни, геополітичні складнощі та голод, до кінця цього десятиліття, міграція досягне свого піку, і як міна уповільненої дії, буде нести загрозу національній безпеці, економічній стабільності країнам Європейського союзу.

Так, внаслідок активних бойових дій на територіях Сирії, Афганістану, через політичну нестабільність в певних країнах Африки, міграційна політика Європейських країн зазнала певних труднощів у кризовий період у 2015-2016 роках, що призвело до наявного міграційного колапсу, у зв'язку з масовим переміщенням людей, які обрали країни ЄС, як безпечне місце для перебування.

Створення єдиної стратегії та послідовність суспільних дій країн – членів ЄС допомогло з гідністю впоратися та подолати міграційну кризу, хоч в певних Європейських країнах, а саме в Греції й Італії були наявні загострення та певні проблеми з наданням гуманітарної допомоги, з прийомом та утриманням біженців.

Що стосується українських громадян, то їх перебування на території ЄС в цей період, в більшості своїй пов'язане у контексті з трудовою міграцією. Зокрема, Польща, Німеччина, Чехія та Італія, приваблювала українських працівників своєю доступністю до ринку праці. За різними експертними оцінками за кордоном працювало майже третина працездатного населення України, приблизно 8 мільйонів наших громадян (*з урахуванням сезонних, тимчасових та нелегальних робітників*) "Проте якщо минулого року загалом Польща видала українцям понад 500 тисяч робочих віз, тільки за перше півріччя 2021 року вона видала понад 400 тисяч віз, і до кінця року ця цифра сягне близько 900 тисяч. Зараз там приблизно 143 тисячі відкритих робочих позицій й Польща залюбки залучає українських трудових мігрантів", — стверджував президент Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування Василь Воскобойник [51].

Така масштабність вимушеної міграції населення в умовах складної геополітичної ситуації стало викликом не лише для української влади, а і для всієї європейської спільноти. У зв'язку зі зростанням нерегульованих міграційних потоків було вжиті заходи, щодо прийняття біженців, посилення безпеки та контролю кордонів, для уникнення незаконної міграції та потенційних загроз безпеці.

Верховний комісар ООН у справах біженців Антоніу Гутерріш закликав до активної підтримки та введення в дію Директиви 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року. Ця Директива стосується створення механізмів надання тимчасового захисту в контексті масового прибуття біженців, які шукають притулок, зокрема, внаслідок військових конфліктів і кризових ситуацій. Цей нормативно - правовий документ має на меті забезпечити спільний підхід та координацію між країнами-членами ЄС для подолання міграційної кризи та гарантувати достатній рівень захисту і підтримки для тих, хто потребує міжнародного захисту [64] [9].

З моменту подання заяви та відповідних документів на дозвіл про надання тимчасового захисту відповідно до Закону «Про перебування іноземних громадян» § 24 підтверджується, що перебування особи, яка подала заяву, вважається вже дозволеним (видається так зване тимчасове посвідчення на легальне перебування у Європі, § 81 розділ 3 Закону «Про перебування іноземних громадян»)[54].

Отже, згідно прийнятих рішень та законодавчої бази Європарламенту, українські біженці наділяються певними правами, як повноправні громадяни ЄС, а саме отримують право на працевлаштування, на освітні послуги та медичну допомогу, їм надається вільний доступ до соціального житла та забезпечення фінансовою підтримкою, одразу ж після проходження реєстраційних процедур у державних органах влади.

Політика відчинених дверей до європейських країн була розрахована на два роки з можливістю подовження терміну дії тимчасового захисту та легального перебування громадян України ще на один рік.

Єврокомісія прийняла ряд важливих рішень та вжила заходів з метою забезпечення максимального захисту та допомоги Україні. По-перше, у лютому 2022 року ЄС запровадив пакет фінансової допомоги в розмірі 3 мільярдів євро для підтримки України та її економіки в умовах війни з Росією.

Також Європейський Союз виділив 3,6 млрд євро з Європейського фонду миру на закупівлю озброєння для забезпечення права України на самозахист відповідно до Хартії ООН [32].

По-друге, ЄС запровадив новий пакет економічних санкцій проти Росії, які включали в себе обмеження торгівлі та фінансових операцій з Росією, заборону поставок озброєння та технологій до Росії та інші заходи.

По-третє, країни Європейського Союзу, ще ніколи не були настільки єдиними в питанні прийому українських біженців.

8 березня 2022 р. Єврокомісія задля забезпечення надання гуманітарної допомоги, згуртованості і координації суспільних зусиль країн - членів, запровадила програму екстреної фінансової підтримки країн ЄС "Cohesion's Action for Refugees in Europe акт" (CARE), перерозподілив 10 мільярдів євро [88].

Згідно дослідженням Кільського інституту світової економіки Німеччини, уряди європейських країн з метою подолання міграційної кризи та для прийому українських біженців, забезпечення їх необхідним було виділено 43 мільярди євро.

Так у списку лідерів країн, які простягнули руку помочі українським біженцям, на першому місці Польща, сума гуманітарної допомоги, якої складає близько 12 млрд євро. Німеччина займає друге місце, витративши на допомогу біженцям більше 11 млрд євро. Також значні кошти українським шукачам притулку були надані урядами інших країн, а саме Франція (2,04 млрд євро), Італія (1,15 млрд євро), Чехія (2,94 млрд євро), Іспанія (2,24 млрд євро) та Швейцарія (1,16 млрд євро) [93].

Комісар з внутрішніх справ Йльва Йоханссон відзначила єдність Європейського країн у прийнятті спільного рішення, щодо подолання міграційної кризи : «Я пишаюся тим, як ЄС та держави-члени надають негайну підтримку тим, хто постраждав від жахливої загрози війни. Завдяки нашим сьогоднішнім пропозиціям ми надамо державам-членам додаткові можливості для впорядкованого та ефективного управління цією кризою. Ми надамо людям, які потребують право на проживання, доступ до ринку праці та житла.» [48].

Також у дослідженні зазначається, що не тільки уряди європейських країн виділяли фінансову гуманітарну допомогу українцям, а також пересічні громадяни не залишилися осторонь, проявляючи неабияку небайдужість та підтримку [30].

Країни ЄС, демонструючи єдність, продовжують надавати Україні політичну, гуманітарну, фінансову та військову підтримку. Так Єврокомісія в

рамках запровадження програми Ukraine Facility надає 4,5 млрд євро на «необхідну ліквідність Україні, щоб допомогти фінансувати функціонування держави (державні заробітні плати, пенсії), щоб країна могла продовжувати зосереджувати зусилля на перемозі у війні [61].

Крім цього Євросоюз, запровадив безпрецедентні обмежувальні економічні санкції проти росії. Також Рішенням Ради Європейського Союзу була призупинена дія Угоди ЄС про спрощення візового режиму з Росією, внаслідок якої російським громадянам повністю припинено видачу європейських віз [62].

Демонструючи потужну підтримку Україні, Міжнародний кримінальний суд, ЄС та міжнародна спільнота фіксують докази скоєних злочинів армією РФ на території нашої держави та сприяють забезпеченню справедливого розслідування воєнних злочинів проти людяності (здійснення численних вбивств мирного населення, тортур і насильства, неправомірної депортації, руйнуванні інфраструктури міст і т. п.)

Так уряди Латвії та Естонії, засуджуючи військову агресію РФ та широкомасштабне вторгнення в Україну, визнали, що країна агресор здійснює геноцид українського народу [56].

Уряди країн ЄС продовжують демонструвати солідарність з українським народом і відвертий інтерес стосовно врегулювання процесів тимчасової вимушеної еміграції українських біженців, про що красномовно свідчать законодавчі ініціативи наших міжнародних партнерів.

Як зазначено, у Висновках Європейської Ради від 21 березня 2024 р: «Європейський Союз сповнений рішучості продовжувати надавати Україні та її народу всю необхідну політичну, фінансову, економічну, гуманітарну, військову та дипломатичну підтримку стільки, скільки це буде потрібно, і настільки інтенсивно, наскільки це необхідно» [71] [69].

Не дивлячись на таку величезну політичну, фінансову, гуманітарну допомогу та підтримку з боку європейських країн, які намагалися покращити

ситуацію з надання притулку біженцям, Європа стикнулася з ще більшим загостренням міграційної кризи. Міграційні проблеми, пов'язані з біженцями із України значно знизили градус уваги та допомоги біженцям із південно - східних країн, а саме із Сирії, Афганістану та країн Африки, що призвело до стрімкого росту нелегальної міграції. Згідно з офіційними даними Frontex, було зареєстровано 280 тисяч незаконних перетинів кордонів з ЄС, що в порівнянні з 2023 роком на 77 відсотків більше, ніж під час військово - сирійського конфлікту 2015-2016 роках [53].

2.2 Використання міграційних стратегій в російсько-українській війні

У лютому 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, яке спричинило безпрецедентну за масштабністю гуманітарну кризу у світі, охопивши території України і Європи, що призвело до нечуваного з часів Другої світової війни хвилі міграції. Внаслідок чого трудова міграція з України в країни Європейського Союзу трансформувалася у вимушену.

Країна агресор створила нову міграційну кризу, яка за оцінками різних експертів становить найбільший відсоток біженців у Європі, порівнюючи з минулим століттям. За даними Агентства у справах біженців ООН, в перші дні ескалації ця цифра досягала 8 млн. В умовах затяжної війни кількість українських громадян, які отримали статус біженців у Європі залишається значною і на кінець 2023 року складає 4,75 мільйона зареєстрованих осіб [94].

З початком повномасштабної агресії з боку Росії Організація Об'єднаних Націй закликала міжнародні організації до консолідації та підтримки України і запропонувала Регіональний план щодо міжнародного захисту та надання гуманітарної допомоги українським біженцям. Єврокомісія та його міжнародні партнери засудили агресію РФ проти України, та країни блоку ухвалили низку

рішень, щодо надання безпечного притулку українським громадянам за спрощеною процедурою.

За офіційними даними ЄС основними країнами ЄС, які приймали бенефіціарів тимчасового захисту з України, були Німеччина (1 270 150 осіб; 29,5% від загальної кількості ЄС), Польща (951 560; 22,1%), Чехія (381 190; 8,9%).

Якщо порівняти з кінцем грудня 2023 року найбільше абсолютне зростання кількості бенефіціарів спостерігалось в Німеччині (+18 905; +1,5%), Чехії (+8 155; +2,2%) та Іспанії (+2 830; + 1,5%). [83] [83.2] (Див. Додаток 6).

Отже, РФ використовує міграційну кризу, як тоді у період 2015-2016р. , так і після широкомасштабного вторгнення на територію суверенної України, розраховуючи на неспроможність Європи прийняти українських біженців.

Проблематика розв'язання міграційної кризи з питань перебування українських біженців у країнах ЄС, взагалі і Німеччини, має два важливих аспекти. З одного боку, правовий - законодавство цих країн потребує змін правил з надання притулку у національному законодавстві, при цьому захищаючи власні національні інтереси. З іншого боку, закріплення певних суттєвих інновацій в законодавстві зобов'язане відповідати стандартам міжнародного права. Саме у статті 33 Конвенції про статус біженців зазначено правове регулювання процедури надання захисту від переміщення до країни, у яких наявна загроза життю [17].

Як в ЄС так і в Німеччині наразі присутня сильна стурбованість з цього приводу, бо вже третій рік триває російська агресія, і більшість приймаючих країн вичерпали свої можливості та несуть значні фінансові збитки для забезпечення всім необхідним такої кількості біженців. На сьогоднішній час в країнах Європи наявна неузгодженість та незадоволеність з приводу прийняття як мігрантів, так і українських біженців. Основна полеміка розгортається між країнами, які готові і надалі активно приймати вимушених мігрантів та країнами - опонентами, які являються прихильниками моделі "Європейської фортеці", і

виступають за обмеження прийому біженців. Крім цього є низка держав, які є „країнами транзиту“: Угорщина, Греція, Італія та Хорватія, які впроваджують стратегію дозволу потенційним прохачам притулку прямувати до більш економічно - розвинених країн.

Але Німеччина і Австрія, які знаходяться на грані міграційного колапсу, незадоволені такою моделлю спрямування біженців саме до їх країн. Водночас, ці держави вважають за необхідним надавати дозвіл прохачам притулку одразу при в'їзді до Європейського союзу, щоб зменшити навантаження і упередити розповсюдження нелегальної міграції. Уряди цих країн засуджують транзит біженців в інші країни та виступають за рівноцінний розподіл між державами. Так, в Австрії було зареєстровано принаймні 100 тисяч запитів про надання притулку. В свою чергу Угорщиною було надано менше 50 тисяч дозволів про отримання притулку. За словами міністра внутрішніх справ Австрії Карнера, який вважає недоречним, щоб ті, хто шукає порятунк в південних країнах ЄС, без будь-яких підстав переселялися виключно на північ та подавали у цих країнах клопотання про притулок. У цьому випадку міграційні служби цих країн будуть змушені частіше здійснювати перевірку документів на кордоні, що суперечить діючим правилам Шенгенській зоні [53].

Хоч Європейський Союз визнав підтримку Україні головним досягненням 2022 року, але існує невизначеність щодо того, чи збережеться ця тенденція у подальшому. А відповідь на це питання лежить у призмі європейських політичних виборів, бо проблема біженців стала важливим аспектом у риториці як право-, так і ліво -популістських партій, використовуючи тему міграції для мобілізації виборців та залучення їхньої підтримки.

У 2023 - 2024 роках право популістські партії Греції, Польщі, Іспанії, Фінляндії та інших країн використовували проблему біженців для зміцнення своєї популярності серед консервативних виборців, пропонуючи суворі заходи, щодо обмеження міграції, роблячи надмірний акцент на загрозі національній

безпеці та соціальній стабільності, закликаючи до посилення контролю за кордонами та впровадженню жорстких імміграційних обмежень. Як зауважують аналітики ЕІУ, праві партії Європи підтримують антиіммігрантські настрої та підштовхують уряди в цьому напрямку.

Як заявив польський політик Мирослав Чех в інтерв'ю ведучому програми "Студія Захід", наразі представники ультраправої політичної партії "Право і справедливість" (пл. Prawo i Sprawiedliwość) в суспільному дискурсі, виражаючи проросійську позицію, розігнала проти України "величезну безпрецедентну кампанію, враховуючи й зерно, і біженців, і заяви про призупинення військової допомоги. Результат є такий – підтримка та допомога біженців з України зменшилась з 60% до 30%" [38].

В 2024 році відбудуться вибори до Європейського парламенту. За прогнозами від *Europe Elects* очікується, що на виборах посилять позиції ультраправі євроскептичні партії, які входять в блок "Ідентичність та демократія" – італійська "Ліга" Маттео Сальвіні, "Альтернатива для Німеччини", "Національне об'єднання" Марін ле Пен у Франції, "Австрійська партія свободи". Частина учасників цього блоку раніше висловлювали симпатії до російського керівництва, а деякі і зараз виступають проти допомоги Україні ("Альтернатива для Німеччини", "Австрійська партія свободи"). Хоча є в ньому і партії, які підтримують Україну (португальська Chega - "Досить") [4] [70.1].

У законодавчому органі ЄС зараз йдуть активні обговорення між представниками країн Шенгенської зони стосовно пропозицій реформації нових правил міграційної політиці. В 2024 році мають бути прийняті нові закони, які будуть містити відповідальність та солідарність європейських держав в питаннях міграційної політиці.

Після трьох років перемовин Європейський парламент і Рада досягли політичної згоди у зв'язку з розробкою Нового Пакту про Міграцію та Притулок.

Угода охоплює 5 ключових нормативно-правових актів Пакту, а саме: створення єдиних правил щодо ідентифікації громадян країн, розробка спільної бази даних, прискорення та ефективність процедур надання притулку. Крім цього угода включає регламент створення нового механізму солідарності між державами-членами, щоб збалансувати поточну систему; забезпечення готовності ЄС у майбутньому протистояти кризовим ситуаціям, включаючи дозвіл застосовувати більш жорсткі заходи, зокрема більш тривалий період затримання мігрантів [70].

У межах даного Пакту розробляється ще одна ініціатива, яка матиме безпосередній вплив на плани нашого Уряду щодо повернення українців додому – «Залучення навичок і талантів до ЄС» [63].

На презентації цього проекту віце-президент групи «Промовання нашого європейського способу життя» Маргарітіс Скінас заявив: «Хоча наші держави-члени зайняті керуванням прибуттям понад 5 мільйонів людей з України, це не виключає необхідності закласти основи сталого та спільного підходу до трудової міграції для задоволення потреб ЄС у кваліфікації в довгостроковій перспективі. Завдяки сьогоднішнім ініціативам ми визнаємо, що легальна міграція має позитивний вплив у всіх сферах: вона дає тим, хто хоче мігрувати, можливість покращити свої обставини, водночас забезпечуючи більшу кількість кваліфікованих працівників для приймаючих країн, які, у свою чергу, сприяють розвитку економіки для всіх» [81].

Отже, через складну демографічну ситуацію та міграційні виклики, з якими вже зіштовхнувся ЄС в межах цієї ініціативи, планується спрощення законодавства щодо реєстрації та надання статусу працівникам-мігрантам щодо залучення кваліфікованих працівників відповідно до потреб ЄС [44].

Загалом, ідея колективної відповідальності ЄС та європейських країн в питаннях подолання міграційної кризи ускладнюються затяжною фазою російсько-українською війною і низкою існуючих до 2022 р. невирішених

гострих питань, пов'язаних з біженцями. Для протидії спалаху міграційної кризи та для подолання наслідків вимушеної міграції ЄС була активована Директива про тимчасовий захист. Також, більшість країн продовжують підтримувати і приймати українських громадян, але за певних умов, скоротивши обсяги надання фінансової допомоги, передусім задля зменшення навантаження на бюджет країни. Очікувано, що у європейському суспільстві наявна втомленість від міграційного тягаря, в свою чергу в політичних заявах лунають певні скептичні та популістські промови, щодо обмежень новоприбулих біженців. Крім цього, різні фінансові спроможності і відсутність певної єдиної стратегії і узгодженості між країнами лише посилюють міграційну кризу, що загрожує цілісності Європи. Також сучасні реалії довели, що міграційна політика ЄС потребує скорішого корегування і модернізації, залучення більшості країн-членів до участі у вирішенні гострих міграційних питань.

РОЗДІЛ 3.

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ СТОСОВНО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

3.1 Українські біженці в Німеччині

Повномасштабна російська агресія проти України спричинила нову хвилю міграції та змусила мільйони українців покинути власні домівки, шукаючи прихистку в Європейських країнах. Влада цих країн намагається надати українським біженцям усі можливості для забезпечення безпеки та повернення до мирного життя через інтеграцію у суспільство. На закінчення жовтня 2023 року в країнах ЄС було офіційно зареєстровано 4.16 мільйона українських біженців, які перебувають під тимчасовим захистом, але ці цифри постійно змінюються. Виходячи з минулої статистики, яка припадає на січень 2023 року, це на 320 тисяч українців більше, ніж торік. Саме Німеччина та Польща прийняли рекордну кількість українських біженців, надавши їм тимчасовий захист на три роки та створивши прийнятні умови перебування. [37.1] (Див. Додаток 2)

Згідно з даними Федерального міністерства внутрішніх справ з березня 2022 року по грудень 2023 року офіційно у Німеччині зареєстровано 1 132 758 українських біженців. На грудень 2022 припадало 1 045 185 українських громадян, при цьому 139 тисяч осіб вже повернулись до Батьківщини [16].

За розрахунками Destatis (Федеральне відомство статистики ФРН), українське населення, яке наразі перебуває у Німеччині займає другу сходинку серед іноземців мігрантів, поступившись Туреччині (1,33 мільйона осіб) та випередивши такі країни, як Сирія, Афганістан та Ірак (834 тисячі осіб) [6] [50]. Міграційна квота – це кількісні обмеження стосовно кількості прибулих біженців до ФРН, яких кожна федеральна земля може прийняти. Ці квоти контролюються та встановлюються урядами кожної із земель.

Кожна з федеральних земель Німеччини має визначену кількісну частку квоти, за якої вона має право прийняти біженців, при цьому деякі з земель вже повністю перевищили допустимі ліміти. Наприклад, Нижня Саксонія перейшла поріг, пов'язаний з можливостями розміщення українських громадян, бо прийняла понад 13 600 осіб більше, ніж це було передбачено [50].

Абсолютною лідеркою з прийняття українських громадян є земля Північний Рейн - Вестфалія (231 тисяча). На другому місці розташувалася Баварія (157 тисяч), а третє місце займає за показником прийняття українських біженців земля Баден-Вюртемберг (154 тисячі). У столиці ФРН залишається на сьогоднішній день 62 556 українців [50].

За даними Британського видання The Guardian, серед громадян, які були змушені покинути Україну, 87% складають жінки з дітьми, серед них 65% працездатного віку від 18 до 59 років. Серед загальної кількості біженців велику частку складають не повнолітні діти, а саме 21,34 %. Хоч більшість мігрантів становить жінки та діти, але серед них незначний відсоток чоловіків, які змогли з'єднатися з сім'єю, він складає лише 17,3 %. [3] (Див. Додаток 3)

Статистичні дані свідчать, про те, що серед великої частки українських громадян, які вимушені шукати притулок за кордоном, кількість жінок майже вдвічі більше ніж чоловіків. Насамперед, це пояснюється тим що, в Україні діють певні обмеження для виїзду чоловіків за кордон. За даними досліджень Центру Розумкова, можна спостерігати, що значно зростає чисельність чоловіків серед отримувачів тимчасового захисту. За рік, з березня 2022 р. по березень 2023 р. їх частка зросла з 7% до 29% в загальній чисельності українських біженців [8].

Також однією із характеристик вимушеної міграції є те, що майже 70% українських біженців мають вищу освіту або технічну освіту. Висновки опитування Агентства ЄС з питань притулку (EUAA), які здійснені у 2023 році, демонструють, що серед понад чотирьох тисяч опитаних українських біженців

"понад дві п'ятих мали ступінь магістра або його еквівалент, одна п'ята - ступінь бакалавра, та чотири відсотки - науковий ступінь" [80].

На сайті Інституту з дослідження ринку праці та кар'єри (IAB) у Нюрнберзі опублікована доповідь, у якій зазначено, що 68 відсотків біженців з України в працездатному віці мають вищу, ще 16 відсотків – професійно-технічну освіту [3].

Це дуже високий відсоток в порівнянні з вихідцями інших країн та із загальним населенням ФРН. Зрозуміло, що у людей з високим рівнем освіти є можливість краще і швидше адаптуватися в нових умовах та й вірогідно залишитися.

У дослідженні також зазначено, що 62 відсотки українських біженців відвідували інтеграційні або мовні курси, ще вісім відсотків навчалися – або в загальноосвітніх школах, або в професійно-технічних навчальних закладах, у ВНЗ, на курсах підвищення кваліфікації. Це свідчить, що більшість українських громадян виявляють високу активність і значно підвищують свої шанси знайти роботу у Німеччині [68, с.5].

У ФРН у березні 2023 р. близько 137 тис. українців працювали на підприємствах, які надають співробітникам соціальні гарантії — це на 80 тис. більше, ніж на початку воєнних дій у 2022 р. За даними Федерального агентства праці 660 тис. українських біженців перебувають у працездатному віці, але частка біженців, які мають роботу із соціальними гарантіями, становить лише 12%, що значно менше, ніж у сусідніх країнах [8, с.78].

Дослідження, яке проводив Інститут дослідження ринку праці та кар'єри (IAB), на кінець 2023 загалом 28 % українських біженців були офіційно працевлаштовані [91].

Але процес пошуку роботи у Німеччині має свої особливості і це ще одна проблема, з якою зіткнулися українські біженці. Найлегше було знайти роботу тим, хто добре володіє німецькою або англійською мовами, бо у них є велика

ймовірність працевлаштуватися на висококваліфіковану роботу. Так, згідно дослідження EWL, у німецькій сфері послуг і торгівлі знайшли роботу керівники та менеджери, висококваліфіковані спеціалісти будівництва і б'юті-сфери. Але більшість українців вимушені погоджуватися на низькооплачувану роботу, яка пов'язана в більшості з фізичною працею. Незнання мови, не підтвердженні дипломи, відсутність досвіду з написання мотиваційних листів, резюме, труднощі у спілкуванні під час співбесіди по працевлаштуванню, наявність неповнолітніх дітей та обмежена віком працездатність – все це разом не дає їм змоги знайти та отримати бажану роботу. Виключенням є працівники з ІТ-технологій, яких не вистачає у Німеччині і тому ця професія користується неабияким попитом. Із – за нестачі на німецькому ринку праці висококваліфікованих спеціалістів сфери цифрових технологій, для них горить зелене світло у вирішенні питання з працевлаштування.

Згідно з опитуванням представників німецьких компаній, не тільки мовний бар'єр стає перепоною до працевлаштування, а у роботодавців викликає хвилювання, щодо намірів українських біженців, стосовно їх довгострокового перебування в Німеччині. Спираючись на заяву керівника проекту „Мережевих компаній з інтеграції біженців“ Марлен Тіле, на сьогоднішній день 25% німецьких компаній співпрацюють з українцями, 78% вже розпочали працювати за трудовими контрактами, а 21% українських біженців отримали змогу пройти стажування та лише 1% наших громадян змогли підвищити свою кваліфікацію [67].

Українці можуть принести значний вклад у німецьке суспільство, забезпечуючи значні переваги для розвитку цієї країни. Крім поповнення рядів спроможною кваліфікованою робочою силою, наш народ передає знання і досвід у різних галузях, тим самим збільшуючи продуктивність та конкурентоспроможність німецьких підприємств.

3.2 Інтеграційні програми підтримки та адаптації для українських біженців

Покинувши кордони країни, українські громадяни стискаються з низкою питань, які потребують негайного вирішення, зокрема легалізацією їх перебування за межами України та отримання міжнародного захисту у вигляді тимчасового захисту, зокрема у Німеччині та в країнах Європейського Союзу

Міграційна політика Німеччини, стосовно прийому українських громадян, побудована на основі загальноєвропейських та національних законів та міжнародних конвенцій, які забезпечують захист прав біженців та гуманне ставлення до них. Одним із основних документів, який регулює міграційні процеси у країні - це Закон про імміграцію, прийнятий у 2005 році, який залишається дієвим на сьогоднішній день. Згідно цього закону в інтересах економічної й інтеграційної політики країни застосовуються прозорі підходи до управління міграцією та регулюються міграційні процеси на ринку праці, створюються умови для успішної інтеграції іноземців у німецьке суспільство і забезпечення їх притулком [58] [75].

Німеччина має безліч державних та недержавних установ, які здійснюють консультативно-інформаційні послуги з метою полегшення процесу адаптації.

Перш за все, це Федеральне відомство по справам міграції і біженців (BAMF), співробітники якої надають українським біженцям не тільки вичерпну інформацію стосовно перших кроків, щодо легального перебування у країні, а і сприяють в отриманні дозвільних документів, фінансової підтримки [65].

Українська урядова спільнота та міжнародні організації, такі як Червоний Хрест, Міжнародна організація з міграції (МОМ) та посольства різних країн можуть надавати інформацію та допомогу для біженців, у тому числі інформацію про програми допомоги. У ФРН консультацією з питань міграції для дорослих мігрантів займається (МВЕ) та Служба з питань молодіжної міграції (JMD) допомагає молодим людям у віці з 12 до 27 років та їх батькам. Їм надається

допомога в написанні офіційних листів, в заповненні заяв та бланків, в записі на прийом до різних установ та забезпечується супровід на прийом до спеціалістів, у тому числі до медичних та інших установ [15] [18].

Крім цього, існують різноманітні міграційні волонтерські організації, місцеві організації, церкви, які надають широкий спектр підтримки для вперше прибулих мігрантів, в тому числі і українським біженцям. Окрім інформаційної консультативної підтримки, ці об'єднання допомагають у пошуках житла і роботи, здійснюють неформальне навчання німецькій мові та знайомлять з культурною спадщиною країни [74].

В багатьох федеральних землях з метою інформаційної підтримки для українських громадян відкрито консультаційні центри, допомогу можна отримати як у онлайн-форматі, так і особисто. У столиці Берлінський консультаційний центр (Berliner Beratungsstelle), який є спільним проектом LaruHelpsUkraine e.V. та Міжнародного центру розвитку міграційної політики (МЦРМП), консультує українських біженців у Берліні з різних питань, наприклад, послуги та пропозиції Центру зайнятості (Jobcenter), Сімейної страхової каси (Familienkasse) та Управління соціального захисту (Sozialamt) [66].

Від початку 2022 року в залежності від ситуації та статусу перебування, українці так само, як і німецькі громадяни, отримують соціальний захист та підтримку з боку держави, а саме надається соціальне житло та пільги, щодо його утримання. Федеральним агентством зайнятості надається фінансова допомога з безробіття та підтримка з пошуку роботи, пропонуються інтеграційні курси та безкоштовне технічне навчання. Державою надається невідкладна медична допомога та страхування, надаються освітні послуги та є можливість безкоштовного отримання вищої освіти. В порівнянні з іншими європейськими країнами, у Німеччині українські громадяни забезпечуються найвищою фінансовою підтримкою. Так соціальна державна допомога з безробіття

(Bürgergeld) складала 502 євро на 2023 рік. У зв'язку з високим рівнем життя та стрімким зростанням цін у ЄС, соціальних виплат вистачає тільки на забезпечення нагальних потреб, тому уряд ФРН з початку цього року збільшив розмір соціальної допомоги для біженців і зараз вона складає 563 євро, це на 12% більше ніж стандартна соціальна допомога для дорослих у 2023 році. Збільшення соціальних виплат торкнеться також тих, хто має дітей, градація нарахувань відбувається за віком: так діти від 14-17 років отримують фінансову допомогу у розмірі 471євро (420€), діти від 6-13 років – 390 євро (348€), діти до 5 років – 357євро (318€) [86].

Більшість вимушених мігрантів, не маючи необхідного, починають своє життя з нуля, бо їх добробут складався у декілька валіз, тому для забезпечення нагальних потреб українських біженців у Німеччині, додатково надавалась фінансова допомога на придбання одягу, електротоварів, меблів, сплачування проїзду і тому подібне. Також щоб знизити фінансовий тягар перебування, українцям була надана можливість купувати їжу за мінімальними цінами у спеціалізованій мережі „Tafel“. Крім цього урядом Німеччини надається 1023 євро на індивідуальні житлові потреби, серед чого мінімальна оренда житла складає 365 євро плюс 95 євро за опалення [91].

З 1 липня 2023 року всі бажаючі могли отримати повне фінансування професійної освіти на 3 роки, замість двох років. Працівникам для підвищення кваліфікації додатково виплачується щомісячна надбавка у розмірі 150 євро [72].

Отже, в умовах гуманітарної кризи урядом ФРН надається значна фінансова допомога українським біженцям через урядові програми соціальної підтримки з метою полегшення умов їх перебування у Німеччині та забезпечення їм необхідних ресурсів для життя в повному обсязі.

Німеччина інвестує в армію мігрантів чималі бюджетні кошти з багатьох причин. Одна з них економічна користь, бо Уряд країни вбачає потенційні переваги в економічному внеску, який можуть зробити біженці. Вони можуть

бути корисними для німецького ринку праці, а також можуть створити нові бізнеси та стимулювати економічний зріст. Так в цій країні є певний дефіцит робочих рук та висококваліфікованих кадрів, то уряд Німеччини розробив певну стратегію розвитку та взаємодії різних гілок влади, щодо інтеграції біженців та їх працевлаштування. Для кращої адаптації та інтеграції українських громадян у німецьке суспільство надав можливість безкоштовного вивчення німецької мови на інтеграційних курсах. На сьогоднішній день на ринку праці є 2 мільйона вільних вакансій. Нестачу робочої сили та висококваліфікованих кадрів уряд Німеччини хоче компенсувати за рахунок українських біженців. Історія ФРН має яскравий приклад як турецькі фахівці змогли повністю інтегруватися, скласти конкуренцію та зайняти нішу вакансій в сфері будівництва, швидкого харчування та надання дешевших послуг в сфері б'юті краси.

Крім цього, у Німеччині, на жаль, велика кількість пенсіонерів (21 мільйон), це майже чверть всього населення ФРН і ця цифра постійно зростає. Згідно з дослідженням Вуппертальського університету 70 % німецьких громадян бажають вийти на пенсію раніше встановленого терміну, тому генофонд країни великими темпами старіє, що не є гарним показником для економічного та соціального благополуччя. Тим самим уряд Німеччини, приймаючи таку кількість біженців сподівається, що таким чином інвестує гроші у своє майбутнє, бо є значна імовірність та сподівання, що деяка частина біженців все ж таки залишиться у цій країні.

На сьогоднішній день через рішення Конституційного суду у німецькому бюджеті є певні фінансові труднощі, серед яких - нестача у 60 мільярдів євро. Суд відмовив у використанні кредитних коштів, які були взяті на подолання пандемії COVID-19 та для інших проєктів, в тому числі для протистояння зі стрімким погіршенням клімату. Німецький уряд був вимушений стрімко скоротити видатки на соціальні потреби для закриття фінансової «прірви» в бюджеті [31].

Загалом існує тенденція щодо скорочення фінансової допомоги для біженців, в тому числі з України, на тлі стрімкого зростання інфляції та рецесії економіки. У поточному році офіційний Берлін надав федеральним землям 1,7 млрд євро фінансової допомоги на утримання біженців, це сума в двічі менше ніж в минулому році - 3,76 мільярда євро [34].

У зв'язку с соціально-економічною кризою у міграційній політиці з боку Німеччини розпочались кардинальні зміни, щодо надання притулку іноземним громадянам. Так у 2023 році в Німеччині для скорочення витрат і для полегшення інтеграції біженців на німецькому ринку праці вперше впроваджується ініціативна модель працевлаштування під назвою «JobTurbo». Згідно з інформацією від Ukraine Future, німецькі центри зайнятості, які тісно співпрацюють з Федеральним міністерством праці та соціальних питань, розробили і впроваджують стратегії пришвидшеного залучення біженців до роботи без бюрократичних зволікань, без знання мови.

На сьогодні офіційно працевлаштовані лише 28 % українських біженців з 1 мільйону. Цей показник є одним з найменших серед країн ЄС. Наприклад, у сусідній Польщі в 2022 році він складав 66 %, у Нідерландах цей показник становив приблизно 70 %.

З певним часом українські громадяни, які працювали за фахом на Батьківщині, будуть успішно інтегровані, і тим самим німецьким роботодавцям буде надана можливість збалансувати наявний дефіцит робочої сили у сферах обслуговування та виробництва, у медичній й науковій областях. За прогнозами експертів, у 2035 року настане пік нестачі робочої сили та дефіцит становить до семи мільйонів осіб.

"132 000 українців у Німеччині вже працевлаштовані. Це успіх, але цього недостатньо. Настав час вийти на новий рівень, адже є величезний потенціал для нашого ринку праці. Наразі майже 200 000 українських

переселенців можуть закрити вакансії німецьких компаній", — заявив міністр праці Німеччини Хубертус Хайль [35].

Також відбулися зміни щодо фінансування обов'язкових мовних курсів. До цього моменту для працевлаштування потрібен був сертифікат знання мови B2 або C1, тому центри зайнятості по безробіттю, активно заохочували та фінансували спеціальні інтеграційно - мовні курси для іноземців, які тривали декілька місяців. Наразі для працевлаштування допускаються особи з мінімальним знанням німецької мови A2 або B1, а її вивчення буде доступним в подальшому робочому середовищі [40].

Окремою складовою програми „JobTurbo“ стає наголос на прискореному працевлаштуванні без підтвердження дипломів або кваліфікації. Також центрами зайнятості плануються проведення співбесід з біженцями через кожні 6 тижнів, а не раз у півріччя, ніж це було до цього. Відмова від пропозицій, щодо працевлаштування від центрів зайнятості веде до скорочення виплат з безробіття.

Всі наведені вище зміни, стосовно ситуації з українськими біженцями, не найкращим чином віддзеркалюють загальну тенденцію міграційної політики в ФРН, демонструючи скорочення фінансування соціальної допомоги біженцям, посилюючи вимоги щодо залучення к більш дієвому пошуку роботи та швидшій інтеграції, підтримуючи самостійність і активність на ринку праці. Ці певні кроки націлені на переосмислення та спрощення складних бюрократичних процедур при працевлаштуванні в Німеччині. Проте важливо пам'ятати, щоб ці заходи не створювали додаткових перешкод і стресу біженцям в процесі адаптації, тобто збалансована міграційна політика країни враховує ці аспекти, створюючи рамки, які сприяють як гуманітарним потребам біженців, так і ефективній інтеграції їх у нове суспільство.

3.3 Ставлення суспільства до українських біженців.

На початку широкомасштабної російсько-української війни, не тільки уряд ФРН, а і німецькі громадяни проявляли солідарність з українським народом та у важкий час всіляко допомагали їм. Зазвичай, німецьке суспільство відноситься до біженців з розумінням і емпатією, враховуючи тяжкості, з якими вони стикаються. Однак через посилення міграційної кризи змінюються настрої і поширюються різні точки зору щодо міграції та біженців у німецькому суспільстві, і деякі люди можуть висловлювати свої побоювання щодо імміграції з різних причин. Їх ставлення залежить від різних чинників, таких як загальна політична обстановка, медійна кампанія, гуманітарна ситуація, а також індивідуальні переконання і досвід кожної людини.

Під час візиту Володимира Зеленського до Німеччини 14 травня 2023 року, німецький канцлер Олаф Шольц заявив : “Понад мільйон українців, переважно жінки, діти та люди похилого віку, знайшли захист тут, у Німеччині.” За його словами уряд та громадяни Німеччини повністю солідарні з народом України. “Ця солідарність є тривалою та міцною”, — підкреслив Шольц і запевнив, що цей тісний зв’язок формуватиме відносини між Німеччиною та Україною на десятиліття вперед [84]. Безліч громадських організацій з надання допомоги стверджують, що готовність робити пожертвування в Німеччині ніколи не була ще такою високою.

Під час візиту до Києва у 2022 році канцлер ФРН Олаф Шольц заявив, що хоч німецьке суспільство і підтримує ініціативи уряду, щодо посилення допомоги біженцям і військовим, але "якщо війна затягнеться надовго, настрої в Європі можуть змінитися. Однак поки підстав для цього я не бачу" [10].

Хоч Німеччина та інші європейські країни демонструють солідарність та підтримку українському народу, але чим довше триває військова ескалація, тим частіше відбуваються прояви нетерпимості та ксенофобії по відношенню до українських біженців. Такі настрої у німецькому суспільстві має своє підґрунтя,

оскільки мігранти погоджуються працювати за нижчу плату, звідси виникає конкуренція, внаслідок, якої зростає безробіття серед самих європейців. Крім цього, через чисельну навалу мігрантів відбувається нерегульоване зростання цін на продукти харчування та підвищуються тарифи на оплату житлових послуг.

Заощадливі німецькі платники податків вже не бажають витратити значні кошти на утримання такої кількості українських біженців і тому проводять акції протестів і страйки проти політики уряду. Серед незадоволених треба виокремити колишніх співвітчизників з Радянського Союзу, які підтримують і виправдовують російську агресію та вважають, що українці мають значні преференції на відміну від них [29].

У листопаді 2023 року було проведено соціологічне опитування німецьким Інститутом дослідження громадської думки INSA, головним завданням дослідження полягало в отриманні думок серед німецького суспільства щодо ставлення німців до міграційної політики держави. Це дослідження проведено на замовлення телеканалу ARD інститутом Infratest dimap. Згідно з даними отриманого дослідження у 2018 році лише 43 % німецького населення добре оцінювали міграційну політику своєї держави. На сьогодні вже 73 % висловлюють думку, що система розміщення та розподілу біженців у Німеччині функціонує „погано“ або „дуже погано“. Також треба зазначити, що саме 78 % опитуваних піддали критиці якість та успішність інтеграції іноземців у німецьке суспільство та на ринку праці. А у 64 % опитуваних були наявні скептичні судження стосовно доцільного прийому біженців, бо їх чисельність постійно збільшується. Так на кінець червня 2023 року кількість біженців, приблизно складало 3,26 мільйонів осіб, порівняючи з 2022 роком – це на 111 тисяч більше. Також через соціологічне опитування було виявлено, що 61 % німецьких громадян категорично виступають проти надання притулку біженцям із ісламських країн через загрозу своїй безпеці [40] [46].

Виходячи із даних соціологічних досліджень, слід зазначити, що німецькому суспільству притаманні негативні реакції, пов'язані з проблемами міграційної кризи. Канцлер ФРН Олаф Шольц висловив думку багатьох німецьких–бюргерів про необхідність значного скорочення нелегальної міграції через масову депортацію осіб. У німецькому журналі Spiegel пан Шольц визначив, що саме уряд несе відповідальність "за те, щоб наше суспільство функціонувало", а це передбачає й "певну жорсткість" в вирішенні міграційних питань : "Ми повинні нарешті депортувати у більших масштабах тих, хто не має права залишатися в Німеччині". Канцлер зазначив, що ФРН зобов'язана бути відкритою та успішною, оскільки „потрібні працівники з інших країн“, проте, відповідно до його висловлювань, „ми маємо пріоритетне право обирати, кого ми хочемо приймати“. Однак водночас, політик наголосив на „обов'язку надавати захист тим, хто шукає прихисток від політичних переслідувань і тікає від війни та смерті [52.1].

На сьогоднішній день у німецькому реєстрі іноземців виявлено майже 279,1 тисячі осіб, які підлягають депортації. Приблизно 80% цих іноземців мають дозвільні документи на тимчасове перебування у ФРН (Duldung), але вже закінчується дозвільний термін їх перебування. За висновком відомства, майже 10 % цієї групи осіб (21 тисяча мігрантів) активно намагаються уникнути депортації. Ускладнити міграційну ситуацію в майбутньому може закінчення тимчасового захисту українських біженців, які шукають інші шляхи та можливості залишитися у країнах ЄС [47].

Німеччина має колосальний досвід прийому біженців та мігрантів, особливо після Другої світової війни та під час сирійської кризи. Тому міграційна політика країни та німецького суспільства в цілому спрямована на сприйняття українських біженців як потенційних членів суспільства, надавши їм рівні права та соціальний захист. Але у зв'язку з довго тривалістю російської агресії німецьке суспільство відчуває фінансовий тиск, то це може призвести до більшої

обмеженості у наданні допомоги біженцям, що, в свою чергу, може вплинути на ставлення до них. Ця міграційна проблема потребує розуміння, толерантності та спільних зусиль для пошуку рішень, що зможуть задовольнити потреби всіх сторін. Зараз на всіх рівнях влади ведуться активні дискусії, щодо варіативності подальшої легалізації українських біженців, які приймуть рішення і надалі розбудовувати своє життя у Німеччині. В цілому, німецьке суспільство зіткнулося з внутрішніми протиріччями у контексті міграційної політики та конфлікту в Україні, і ці проблеми можуть вплинути на політичні рішення та поглиблення кризи в майбутньому через упередженість та нетерпимість до певних груп мігрантів. З огляду на це, є необхідність впроваджувати двосторонню політику інтеграції: залучати місцеве населення до взаємодії з іноземцями й навпаки.

3.4 Вплив українців на міграційну політику Німеччини

Українські сім'ї вже розпочали свій шлях у Європі: діти навчаються в німецьких школах, підлітки та дорослі відвідують інтеграційні курси, хтось вже працює на благо цієї країни і тому планує залишитися у Європейських країнах.

Чому саме Німеччина залишається у пріоритеті серед більшої частини біженців та чому українці намагаються влитися у німецьке суспільство? Ця країна має високий рівень життя та інвестицій, дуже швидкими темпами розвивається наука та сучасні технології, на високому рівні медичне супроводження, надається невідкладна фінансова підтримка для подальшої адаптації та інтеграції. Як повідомляє німецьке видання *Welt am Sonntag* з посиланням на дані органу ЄС з питань надання притулку EASO Німеччина була і залишається найбільшою країною - реципієнтом в ЄС для мігрантів. [33].

Загальна складна міграційна ситуація у ФРН, негативним чином впливає на українських біженців, бо тікаючи від війни, їм треба подолати неабиякі труднощі соціальної адаптації та німецькомовний бар'єр, навчитися розуміти та приймати

менталітет, культурні особливості цієї країни. З чим саме стискаються громадяни України, залишаючись віч на віч з проблемами інтеграції у німецьке суспільство.

Найголовніша проблема, з якою стиснулися українські біженці - це проблема відсутності вільного житла. Отже, ситуація з наданням притулку українцям для німецьких посадовців нагадує дежавю 2015 року. Уряд країни та прості громадяни не були повністю готові до нової хвилі українських біженців і розпочався міграційний колапс, бо виникла суттєва проблема розміщення людей, не дивлячись на те, що Німеччина вже мала певний досвід вирішення міграційних проблем та діючи програми з адаптації біженців зі Сходу та з Африки.

„Прийомні можливості в багатьох місцях вичерпані, наметові містечка, притулки та спортивні зали все доводиться використовувати, “ — заявив у листопаді 2023 року Буркхард Юнг, мер Лейпцига та віце-президент Німецької асоціації міст [67].

Дійсно, нашвидкоруч створені центри прийому для біженців, для яких було задіяно непристосовані приміщення з різними умовами: ангари, спортзали, школи, аеропорти, військові бази, виставкові зали. На сьогодні вільного житла не має ні в одній з федеральних земель, бо зіграла значну роль німецька розсудливість: будувати рівно стільки житла, скільки потрібно населенню. Великі міста переповнені з березня 2022 року, тому соціальні служби почали розміщати більшість людей у невеличких селищах, де житло набагато гірше, де не розвинена транспортна інфраструктура. Слід відзначити, не дивлячись на дефіцит житла, українських переселенців і зараз гостинно приймають, але тільки міста південних земель ФРН.

З житловими проблемами тісно пов'язана також бюрократична німецька тягони́на. Це одна із головних складнощів, з якою стискаються українці. Купа бюрократичних листів, які приходять майже щоденно, мінімалізація цифрових технологій, затримка у вирішенні різних нагальних проблем через повільність

роботи державних установ – все це призводить до додаткових ускладнень у житті біженців.

Система охорони здоров'я в Німеччині вважається однією з найкращих у світі. У цій країні дуже добре розвинута загальна обов'язкова страхова медицина, яка вирішує багато проблем зі здоров'ям. В Німеччині є обов'язкові фінансові внески до страхової медицини, також в наявності є дієва система соціального захисту інвалідів, яка забезпечує їх державною підтримкою. Для людей з обмеженими можливостями створені належні умови та надано їм доступ до всіх сфер життя.

Але враховуючи додатковий тиск на медичну систему, викликаний надмірним напливом українських біженців, внаслідок чого: не вистачає вузьких медичних спеціалістів, довгі терміни очікування через недостатню кількість лікарів, високі витрати на ліки та процедури, нерівність у доступі до медичної допомоги через різновиди страхових гарантій.

Окремою проблемою для адаптації українських школярів може слугувати система освіти в Німеччині. Через чисельну кількість українських школярів німецька система освіти не витримує перевантаження, не вистачає місць в школах та дитячих садках, крім цього відчувається дефіцит педагогічних кадрів. Для наших школярів відбувається подвійне навантаження, бо паралельно вони ще дистанційно навчаються в українських школах і це веде до надання не якісного навчання.

Також українські учні мають проблеми з адаптацією до нового середовища та культури, зазнають складнощі у спілкуванні з німецькими однолітками. Бо найчастіше українських школярів розміщують в німецькомовні класи, з одного боку - це дуже добре, що дитина оволодіє німецькою мовою, а з іншого боку - це може свідчити про асиміляцію, тим самим забувається власна мова та усвідомлення себе громадянином України. Тому МЗС України звертався неодноразово до Уряду Німеччини з проблемою асиміляції дітей українських

біженців. Уряд ФРН пішов назустріч та офіційно створив україномовні класи в кожній школі. Але наразі існує велика проблема нестачі україномовних вчителів, через недостатній обсяг фінансування.

Для української молоді існує декілька можливостей отримати безкоштовну професійну або вищу освіту, але для вступу і для навчання необхідно мати достатній рівень володіння німецькою мовою. Українські студенти можуть взяти участь у програмах обміну студентів та отримати кредити на навчання, які пропонують німецькі університети. Також існує багато програмних стипендій, які надають фінансову підтримку для українців, які бажають отримати вищу освіту у Німеччині, наприклад, DAAD (Німецька академічна обмінна служба). Крім того, існує ряд спеціалізованих вищих навчальних закладів, таких як коледжі (Fachhochschule), які спеціалізуються на практичному навчанні в конкретних галузях або спеціалізовані мистецькі академії (Kunsthochschule).

Отже, у Німеччині українська молодь має багато можливостей для отримання вищої освіти, і це може бути ключовим фактором у розвитку кар'єри та особистого зростання, а значить є перспективи там залишитися.

Хоч українські біженці і створюють додаткові виклики та ризики для німецького суспільства, але є велика імовірність, що наша молодь, залишившись на довготривалій термін, заповнить нішу вакансій на ринку праці, і тим самим посприє позитивному впливу на бюджет країни та її економічному зростанню. Так за даними, Європейського центрального банку очікується, що коефіцієнт участі в робочій силі європейських країн українських мігрантів працездатного віку становитиме від 25% до 55 % у середньостроковій перспективі. Водночас робоча сила ЄС зросте на 0,2- 0,8% або 0,3 – 1,3 млн осіб [6].

Проте слід визначити, що вплив українців на економіки країн ЄС та Німеччини не обмежується лише негативними аспектами впливу на бюджети країн. Українські громадяни виявили себе стимулятором споживчого попиту та значно вплинули на масштаби виробництва. Наприклад, наші громадяни

спричинили справжній прорив у сфері покупок. Згідно з даними Нацбанку, лише за перші пів року 2022 року витрати валюти з українських банків за статтею "подорожі" були на третину більшими, ніж за весь попередній рік. Отже, мільярди євро з української системи допомагають підтримувати та стимулювати споживчі ринки європейських країн. Виходячи з цього, наші біженці сплачують більше податків до казни в країнах свого перебування. Це стає в свою чергу негативним економічним явищем для розвитку України [49].

Узагалі, змушена міграційна криза є серйозним соціальним та економічним випробуванням для будь - якої країни, і потребує комплексного та координаційного підходу з боку інститутів влади та всього українського суспільства. повернення біженців є важливим кроком для відновлення демографічної та соціально-економічної стабільності в Україні. Одним з головних факторів, що впливає на перспективи повернення громадян до України, є питання безпеки життєдіяльності. З огляду на військовий конфлікт на сході країни, безпека залишається основним пріоритетним питанням для громадян, які перебувають у зоні конфлікту. Єдиною можливістю повернення громадян до мирного життя в Україні є припинення розв'язаного конфлікту та відновлення контролю над тими територіями, які зараз перебувають під контролем збройних формувань Росії.

Вимушена міграційна криза створює перед українською державою низку викликів та спонукає до впровадження ефективної антикризової економічної політики. Зрозуміло, що в умовах війни та у післявоєнний період відновлення країни, неможливо зупинити міграційні процеси, але можна спробувати хоча б їх уповільнити. Для стабілізації економічної ситуації українській владі вкрай необхідно визначитися з пріоритетами вирішення першочергових проблем та прикласти максимум зусиль для повернення українців додому. Головною умовою для наших громадян залишається питання безпеки та забезпечення їх першочергових потреб для налагоджування мирного життя - вирішення

житлового питання, забезпечення роботою, надання якісних медичних та освітніх послуг. І тоді у кожного українського біженця зовсім не буде причин для вагань та сумнівів, де поставити кому у питанні : « ЗАЛИШИТИСЯ не можна ПОВЕРНУТИСЯ ?»

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі було розглянуто проблематику міграційної політики Німеччини. На підставі проведеного дослідження сформульовано відповіді на поставлені перед його початком завдання та досягнені цілі дослідження – визначено, яким саме чином відбуваються зміни стосовно міграційної політики ЄС і взагалі Німеччини під час повномасштабної агресії з боку росії. У роботі зазначено, що для протидії черговому спалаху міграційної кризи, для переміщених осіб з України була активована Директива про тимчасовий захист. Важливим кроком міграційної політики ЄС є забезпечення безпеки та правового захисту біженців та їхніх родин. Так завдяки спільним зусиллям та допомозі країн Європейського Союзу, українські біженці у Німеччині мають значні переваги та соціальні гарантії у вигляді різної гуманітарної допомоги: забезпечення житлом, медичним страхуванням, наданням освітніх послуг та можливістю працевлаштування. Крім цього у роботі проаналізовано основні аспекти прояву соціальних проблем, з якими стискаються українські громадяни.

Було проаналізована міграційна політика та виокремлено окремі аспекти функціонування нормативно - правової бази Німеччини стосовно іноземних громадян. Безпосередньо політика ФРН спрямована на забезпечення та надання міграційних послуг, які допомагають інтегрувати українських громадян у німецьке суспільство.

Німецька міграційна політика стискається з певними труднощами в подоланні міграційної кризи, бо постійне зростання потоку мігрантів, фінансовий тягар, бюрократичне навантаження - все це, своєю чергою, ускладнює важку політичну ситуацію в країні. Тому настрої німецького суспільства демонструють неоднозначну позицію в питаннях підтримки українських біженців, що негативно впливає на якість життя українців.

Але треба зазначити, що негативні аспекти не є постійними чи стійкими для суспільства ФРН, уряд країни зацікавлений в підтримці саме українців. Бо з певним часом кількість працездатних українських громадян зможуть здолати перешкоди і інтегруватися у європейське суспільство. Тому у зв'язку з затяжною війною, тенденції, які присутні серед українських громадян, ведуть до прийняття рішення стосовно неповернення на Батьківщину, що становить загрозу для майбутнього України.

Загалом, міграційна політика Німеччини стосовно українських біженців, може бути охарактеризована як відкрита та гуманітарна, проте вона також піддається впливу внутрішньополітичних та зовнішньополітичних факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Безуглий П. Г. Теоретичні засади дослідження міграційних процесів // Політичне життя, 2018. № 1, С. 5-13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2018_1_3
- 2.Бронніков В. Д., Нефедова О. В. Місце марго-міграційної складової у внутрішній політиці Німеччини на початку ХХІ століття. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Політологія. 2013. Т. 212, Вип. 200. С. 43-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2013_212_200_10.
- 3.В Німеччині провели масштабне дослідження питання працевлаштування українців URL: <https://moct.eu/language/ua/v-nimechchini-proveli-masshtabne-doslidzhennya-pitannya-pracevlashtuvannya-ukra%20%D1%97nciv/?cn-reloaded=1#/> (дата звернення 02.02.2024)
- 4.Вибори в 2024 році у світі. Де вони надважливі для України URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj5gglj2z8jo> (дата звернення 02.02.2024)
- 5.Відтермінування депортації для людей із невстановленою особою (Duldung Light) URL: <https://handbookgermany.de/uk/duldung-light> (дата звернення 02.02.2024)
- 6.Вплив вимушеної міграції з України на економіки європейських країн буде позитивним, – дослідження НБУ URL: <https://biz.censor.net/n3387290> (дата звернення 10.01.2023) (дата звернення 02.02.2024)
- 7.Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доп. / за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 33 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.0>
- 8.Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн Східного партнерства URL:

<https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf> (дата звернення 10.02.2024)

9.Директива Ради 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01293?an=2> (дата звернення 02.02.2024)

10.Дорога додому. Як повернути в Україну біженців з-за кордону URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/doroga-domoy-vernut-ukrainu-bezhentsev-rubezha-1655823664.html> (дата звернення 10.02.2024)

11.Дублінська конвенція URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU90308?an=2> (дата звернення 02.02.2024)

12.Європейська Рада схвалила Пакт імміграції та надання притулку URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1330444.html> (дата звернення 10.02.2024)

13.Закон "Про зміну і поліпшення процедури надання притулку та політики щодо біженців " <https://dip.bundestag.de/vorgang/.../69467> (дата звернення 02.05.2024)

14.Закон «Про міграцію» (Einwanderungsgesetz) URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/gesetzestexte/DE/Zuwanderungsgesetz.pdf?blob=publicationFile&v=1> (дата звернення 08.02.2024)

15.Інформація для біженців з України URL: <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/hilfinden.html> (дата звернення 19.02.2024)

16.Кількість українських біженців у Німеччині майже не зросла протягом 2023 року URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3807683-kilkist-ukrainskih-bizenciv-u-nimeccini-majze-ne-zroslo-protagom-2023-roku.html>

17.Конвенція про статус біженців URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення 19.02.2024)

18.Консультаційні служби у Німеччині URL: <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/hilfinden/beratungsdienste.html> (дата звернення 19.02.2024)

19. Криза мігрантів у Литві. Хто ці люди та як Лукашенко розхитує Європу за допомогою біженців URL: <https://suspilne.media/160607-kryza-migrantiv-u-litvi-hto-ci-ludi-ta-ak-lukasenko-rozhitue-evropu-za-dopomogou-bizenciv/> (дата звернення 19.02.2024)
20. Кримова М. О. Інтеграція мігрантів як інструмент функціонування ринку міграційних послуг країн ЄС // Економіка і організація управління. 2019. Вип. 2. С. 56-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2019_2_8
21. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. 2018. № 2. С. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3
22. Малик І. Міграційні виклики для країн ЄС у 2022 році крізь призму міграційних прогнозів. The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces: колективна монографія. Riga: Baltija Publishing, 2022. С. 179-191
23. Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України. К.: НІСД, 2014. 48 с.
24. Малиновська О. А. Міграція та коронакриза: наслідки, перспективи, напрями реагування. 2021, № 1–2, 1-9. URL: [file:///C:/Users/Rodion/Downloads/115-Article%20Text-223-1-10-20211208%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Rodion/Downloads/115-Article%20Text-223-1-10-20211208%20(1).pdf)
25. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / О.А. Малиновська. К. : НІСД, 2018. 472 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Migration_Politic_Print-fin-3178a.pdf
26. Малиновська О.А. М20 Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія, К.: НІСД. 2018. 472 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Malynovska_Olena/Mihratsiina_polityka_hlobalnyi_kontekst_ta_ukrainski_realii.pdf
27. Міграційна криза через війну: критична ситуація в Європі та ризики для України. URL: https://lb.ua/economics/2022/09/22/530166_povernuti_vtrachene_chim_u_kraini.html (дата звернення 04.03.2024)

28.Моїсеєнко В.М. Міграція як об'єкт комплексного дослідження // Народонаселення: сучасний стан та перспективи розвитку наукового звання. М.: МДУ. 1997. С. 23-30.

29.Молоді німці жаліють Путіна і звинувачують Україну у війні: невтішні дані опитування URL: https://www.unian.net/world/molodye-nemcy-zhaleyut-putina-i-vinyat-ukrainu-v-voyne-neuteshitelnye-dannye-oprosa11962962.html?_gl=1*1qpn6rx*_ga*NzkzNjEzMDg5LjE3MTQ0ODI1ODY.*_ga_238PLP1PQZ*MTcxNDQ4MjU4Ni4xLjAuMTcxNDQ4MjU4Ni42MC4wLjA.*_ga_P6EEJX21DY*MTcxNDQ4MjU4Ni4xLjAuMTcxNDQ4MjU4Ni42MC4wLjA
(дата звернення 04.03.2024)

30.На прихисток для українців євро європейські країни витратили понад 43 млрд євро URL: <https://minre.gov.ua/2023/07/04/na-pryhystok-dlya-ukrayincziv-yevropejski-krayiny-vytratyly-ponad-43-mlrd-yevro/> (дата звернення 04.03.2024)

31.Настав час іти працювати. Які зміни чекають на українських біженців у Німеччині URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/bizhentsi-nimechchyna-sotsialna-dopomoha-zminy-robota/32709776.html> (дата звернення 04.03.2024)

32.Німеччина виділить регіонам ще €1 млрд на біженців. URL: <https://uamedia.eu/politics/nimeccina-vidilit-regionam-shhe-eur1-mlrd-na-bizenciv-4947> (дата звернення 12.03.2024)

33.Німеччина залишається лідером серед країн ЄС за кількістю прохань про надання притулку. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3282743-nimeccina-zalisaetsa-najbils-privablivou-krainou-dla-bizenciv-zmi.html> (дата звернення 17.03.2024)

34. Німеччина наступного року вдвічі зменшить допомогу на біженців – Reuters URL: <https://suspilne.media/580345-nimeccina-nastupnogo-roku-vdvici-zmensit-dopomogu-na-bizenciv-reuters/> (дата звернення 14.03.2024)
35. Німеччина розробила турбопрограму з інтеграції українців на ринку праці — подробиці URL: <https://kanaldim.tv/nimechchyna-rozrobyla-turboprograma-z-integraciyi-ukrayincziv-na-ryнку-praczi-podrobyczy/> (дата звернення 09.02.2024)
36. Новий закон про громадянство ФРН: що зміниться для українців URL: <https://www.dw.com/uk/novij-zakon-pro-gromadanstvo-nimeccini-so-vin-oznacae-dla-ukrainciv/a-68075934> (дата звернення 09.02.2024)
37. Основний закон Федеративної Республіки Німеччини URL: https://www.1000dokumente.de/?c=dokument_de&dokument=0014_gru&l=ru&object=translation (дата звернення 04.03.2024)
- 37.1 Повертатися чи залишатися? Що планують українці, які виїхали з країни через війну URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/chi-planuyut-povertatisya-ukrajinci-yaki-vijihali-v-yevropu-cherez-viynu-rezultati-doslidzhennya-50266689.html> (дата звернення 09.04.2024)
38. Польська партія "Право і справедливість" розіграла проти України безпрецедентну кампанію, - політик Чех URL: <https://espreso.tv/polska-partiya-pravo-i-spravedlivist-rozignala-proti-ukraini-bezpretsedentnu-kampaniyu-politik-chekh> (дата звернення 09.04.2024)
39. Практична демографія / Под ред. Л.Л. Рибаківського. М.: ЦСП, 2005. 280 с.
40. Працевлаштування у Німеччині: які зміни чекають на українців у 2024 році URL: https://glavcom.ua/world/observe/pratsevlashtuvannja-u-nimechchini-jaki-zmini-chekajut-na-ukrajintsiv-u-2024-rotsi-975287.html#google_vignette (дата звернення 27.03.2024)
41. Про Концепцію державної міграційної політики URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011#Text> (дата звернення 04.03.2024)

- 42.Прокопенко І. П. Правова регламентація статусу біженця в Україні, Франції, Німеччині та Італії. Часопис Київського університету права. 2018. № 1. С. 255-259
- 43.Протокол щодо статусу біженців URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_363#Text (дата звернення 27.03.2024)
- 44.Рада ЄС продовжила до 2025 року тимчасовий захист для українських біженців URL: <https://suspihne.media/582715-rada-es-prodovzila-do-2025-roku-timcasovij-zahist-dla-ukrainskih-bizenciv/> (дата звернення 29.01.2024)
- 45.Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 року про Кодекс Союзу щодо правил, які регулюють рух осіб через кордони URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text (дата звернення 25.04.2024)
- 46.У Німеччині 61% опитаних проти прийому мігрантів із ісламських країн URL: <https://www.objectiv.tv/uk/objectively/2023/11/02/u-nimechchini-61-opitanih-proti-prijomu-migrantiv-iz-islamskih-krayin-video/> (дата звернення 29.03.2024)
- 47.У Німеччині кількість біженців сягнула нового максимуму за останні десятиліття URL: https://lb.ua/world/2023/09/10/574127_nimechchini_kilkist_bizhentsiv.html (дата звернення 02.03.2024)
- 48.Україна: Комісія пропонує тимчасовий захист для людей, які тікають від війни в Україні, та рекомендації щодо прикордонних перевірок URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_1469 (дата звернення 10.03.2024)
- 48.1 Українські біженці війни в Європі: між інтеграцією та поверненням URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/ukrayinski-bizhentsi-viynuv-yevropi-mizh-intehratsiyeu-ta> (дата звернення 09.04.2024)
- 49.Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/> (дата звернення 27.04.2024)

- 50.Українців у ФРН побільшало в сім разів: як бути з біженцями? URL: <https://www.dw.com/uk/kilkist-ukrainsiv-u-frn-zrosla-v-sim-raziv-so-robiti-z-bizencami/a-64740338> (дата звернення 19.01.2024)
- 51.Чому трудова міграція з України повернулася на допандемічний рівень. Пояснює експерт. URL: <https://suspilne.media/169995-comu-trudova-migracia-z-ukraini-povernulasa-na-dopandemicnij-riven-poasnue-ekspert/> (дата звернення 09.01.2024)
- 52.Шенгенська угода URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0614P/> (дата звернення 25.04.2024)
- 52.1 Шольц наполягає на більших масштабах депортації нелегалів з Німеччини URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/20/7171846/> (дата звернення 19.04.2024)
- 53.Що зміниться у міграційній політиці ЄС в 2023 році URL: <https://www.dw.com/uk/so-zmitsa-u-migracijnij-politici-es-v-2023-roci/a-64220445> (дата звернення 23.01.2024)
- 54.Як отримати прихисток в Європі: тимчасовий захист vs статус біженця URL:<https://visitukraine.today/uk/blog/200/yak-otrimati-prixistok-v-jevropi-timcasovii-zaxistvs-status-bizencya> (дата звернення 06.02.2024)
- 55.Andrew Schoenholtz, Patricia Fagen, and et. al. The Uprooted: Challenges in Managing Forced Migration: Lexington Books, 2005. 303 p
- 56.Ārlietu komisija lūdz iekļaut Saeimas sēdes darba kārtībā patstāvīgo priekšlikumu - Saeimas lēmuma projektu “Par Krievijas Federācijas agresiju un kara noziegumiem Ukrainā”. URL: https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_imp.nsf/0/6D3B896E469E534AC22588240030473C?OpenDocument (дата звернення 06.02.2024)
- 57.Asylum-Seekers’ Benefits Act (AsylbLG) <https://sozialplattform.de/ru/content/leistungen-nach-asylblg> (дата звернення 25.04.2024)

58. Bade K. J. Zuwanderung und Integration in Deutschland // Magazine Deutschland. 2008. http://www.bpb.de/themen/TOP083,0,0,Migration_und_Integration_in_Deutschland.html (дата звернення 25.04.2024)

58.1 Brücker, H. et al. 2023. Ukrainian Refugees in Germany: Evidence From a Large Representative Survey. Comparative Population Studies. 48, (Aug. 2023). - URL: <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/559>

59. Bundesamt für Justiz. Asylgesetz (AsylG) § 72 Erlöschen. URL: [https://www.gesetzeiminternet.de/asylvfg_1992/_72.html#:~:text=Asylgesetz%20\(AsylG\),%C2%A7%2072%20Erl%C3%B6schen&text=auf%20seinen%20Antrag%20die%20deutsche,5%20oder%207%20des%20Aufenthaltsgesetzes.](https://www.gesetzeiminternet.de/asylvfg_1992/_72.html#:~:text=Asylgesetz%20(AsylG),%C2%A7%2072%20Erl%C3%B6schen&text=auf%20seinen%20Antrag%20die%20deutsche,5%20oder%207%20des%20Aufenthaltsgesetzes.) (дата звернення 25.04.2024)

60. Bundesministerium der Verteidigung. URL: <https://www.bmvg.de/de/aktuelles>

60.1 Castles S. The international politics of forced migration. edited by Leys, Colin and Panitch, Leo. London: Merlin Press, 2003. P. 173-192.

60.2 Collinson Sarah. Europe and International Migration. Pinter Publishers for Royal Institute of International Affairs, London, 1994. 210 p.

61. Commission disburses first €4.5 billion of bridge financing to Ukraine under the Ukraine Facility URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1579 (дата звернення 28.02.2024)

62. Commission proposes full suspension of Visa Facilitation Agreement with Russia URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5346 (дата звернення 06.02.2024)

63. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the European economic and social committee and the and the committee if the regions URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A657%3AFIN&qid=1651223944578> (дата звернення 25.04.2024)

64.Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj>

65.Den Menschen im Blick - Sicherheit geben. Chancen ermöglichen. Wandel leben. URL: https://www.bamf.de/DE/Startseite/startseite_node.html (дата звернення 14.02.2024)

66.Deutschen Stiftung für Engagement und Ehrenamt URL: <https://www.deutsche-stiftung-engagement-und-ehrenamt.de/>(дата звернення 25.04.2024)

67.Erst wenige Ukrainer haben Arbeit gefunden. URL: <https://www.migazin.de/2023/04/04/firmennetzwerk-erst-wenige-gefluechtete-haben-arbeit-gefunden/> (дата звернення 09.04.2024)

68.Erwerbstätigkeit steigt ein Jahr nach dem Zuzug URL: <https://doku.iab.de/kurzber/2023/kb2023-14.pdf> (дата звернення 09.04.2024)

69.EU countries welcoming those fleeing Ukraine URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-countries-welcoming-those-fleeing-ukraine_en (дата звернення 03.04.2024)

70.EU Pact on Migration and Asylum: reinforced rules to tackle migration challenges URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/index_en (дата звернення 03.04.2024)

70.1 EU Parliamentary Projection: Le Pen’s Right-Wing ID Rises to Third Place URL: <https://europeelects.eu/2023/12/30/december-2023/> (дата звернення 03.04.2024)

71.EU response to Russia's war of aggression against Ukraine URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/> (дата звернення 03.04.2024)

72.Fragen und Antworten zum Bürgergeld URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/faq-zum-buergergeld-2149774> (дата звернення 22.04.2024)

73.Geflüchtete starten mit dem Job-Turbo durch URL: <https://www.deepl.com/ru/translator#de/ru/Gefl%C3%BCchtete%20starten%20mit%20dem%0AJob-Turbo%20durch> (дата звернення 05.05.2024)

74. Gegen rechte Ideologien und für gleiche Menschenwürde URL: <https://www.multikulti-forum.de/de> (дата звернення 05.05.2024)
75. Germany Top Migration Land After U. S. in New OECD Ranking URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Germany (дата звернення 01.05.2024)
76. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz - AufenthG). Geltung ab 01.01.2005. URL: <https://www.buzer.de/gesetz/4752/index.htm> (дата звернення 01.04.2024)
77. Gesetzentwurf zur Fachkräfteeinwanderung angenommen URL: <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2023/kw25-de-fachkraefte-954400>
78. Herausgegeben vom Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung – Ausgabe 6/2023 –44. Jahrgang URL: https://www.bib.bund.de/Publikation/2023/pdf/Bevoelkerungsforschung-Aktuell-6-2023.pdf?__blob=publicationFile&v=3 (дата звернення 01.04.2024)
79. James N. Gregory. Internal Migration: Twentieth Century and Beyond. Lynn Dumenil, New York: Oxford University Press, 2012. 50 p.
80. Latest Asylum Trends 2023 - Annual Analysis URL: <https://euaa.europa.eu/publications/latest-asylum-trends-2023-annual-analysis> (дата звернення 01.04.2024)
81. Legal migration: Attracting skills and talent to the EU URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2654 (дата звернення 07.04.2024)
- 81.1 Massey, Douglas S., et al. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal." Population and Development Review, 1993.
82. Neue Wege zur Fachkräftegewinnung URL: <https://www.bundesregierung.de/bregg-de/themen/arbeit-und-soziales/fachkraefteeinwanderungsgesetz-2182168> (дата звернення 21.03.2024)

83. Number of people under temporary protection at 4.3 million
URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240308-3> (дата звернення 21.03.2024)
- 83.1 Number of in- and outward migration movements to and from Germany from 1993 to 2022 URL: <https://www.statista.com/statistics/894183/development-of-migration-to-and-from-germany/> (дата звернення 21.03.2024)
- 83.2 Petras, Elizabeth McLean, and Saskia Sassen. "A New Migration Trend: Migration, Labor, and Women." International Migration Review, 1978.
- 83.3 People under temporary protection stable at 4.2 million
URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240508-2> (дата звернення 20.02.2024)
84. Rede von Bundeskanzler Scholz in der Generaldebatte zum Haushalt am 23. März 2022 im Deutschen Bundestag URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-in-der-generaldebatte-zum-haushalt-am-23-maerz-2022-im-deutschen-bundestag-2019688> (дата звернення 21.03.2024)
85. Refugees from Ukraine recorded in Europe
<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення 21.03.2024)
86. Regelsätze 2024 deutlich gestiegen URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/arbeit-und-soziales/regelsaetze-erhoehung-2222924> (дата звернення 20.02.2024)
87. Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0399> (дата звернення 20.02.2024)
88. Regulation (EU) 2022/562 of the European Parliament and of the Council of 6 April 2022 amending Regulations (EU) URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.ENG (дата звернення 20.02.2024)

89.Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/604/oj> (дата звернення 20.02.2024)

89.1 Sassen, Saskia. "Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money." The New Press, 1998.

90.Schengen Visa statistics by third country. URL: <https://statistics.schengenvisa.info.com/2015-schengen-visa-Мака>. (дата звернення 08.03.2024)

91.Sozialhilfe und Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung URL: https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf?__blob=publicationFile&v=9 (дата звернення 13.03.2024)

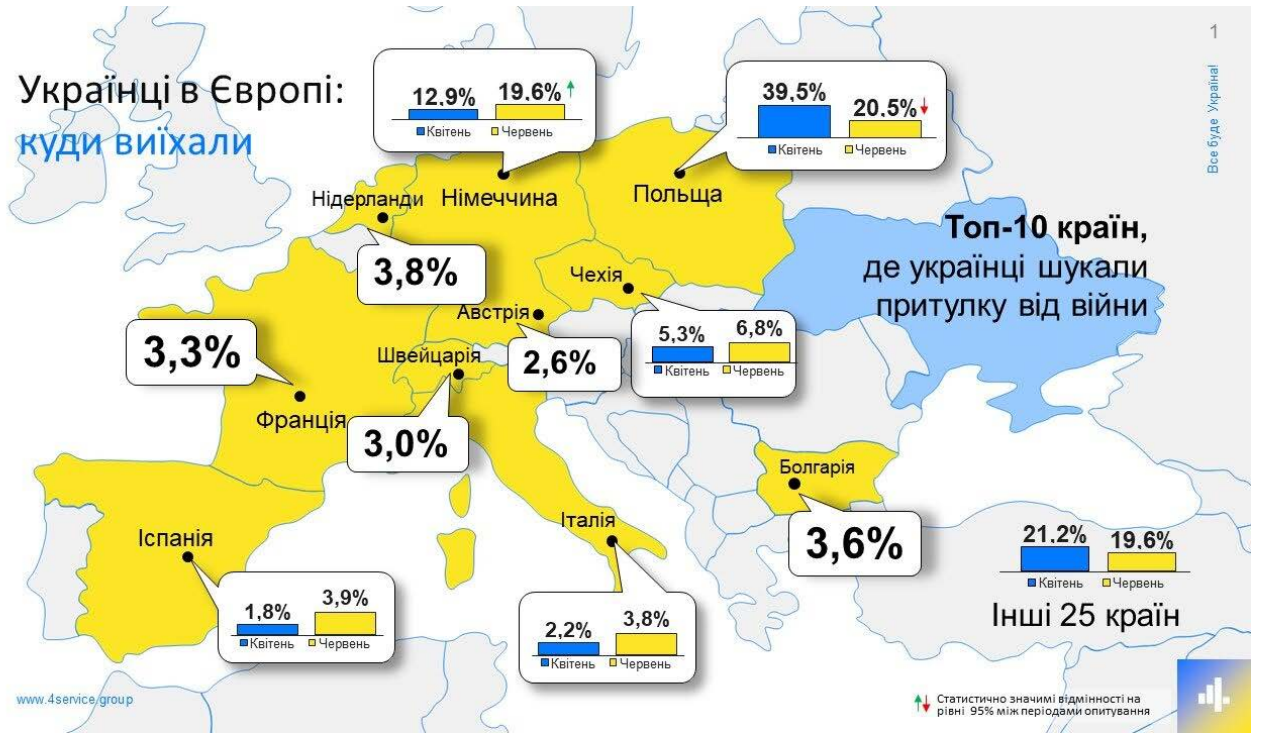
92.The EU Blue Card URL: <https://www.bamf.de/EN/Themen/MigrationAufenthalt/ZuwandererDrittstaaten/Migrathek/BlaueKarteEU/blauekarteeu-node.html> (дата звернення 08.01.2024)

93.The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how? URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/the-ukraine-support-tracker-which-countries-help-ukraine-and-how-20852/> (дата звернення 08.03.2024)

94.Ukraine Refugee Situation URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.228732760.514168680.1646989952-176134281.1646551413 (дата звернення 18.02.2024)

Додатки

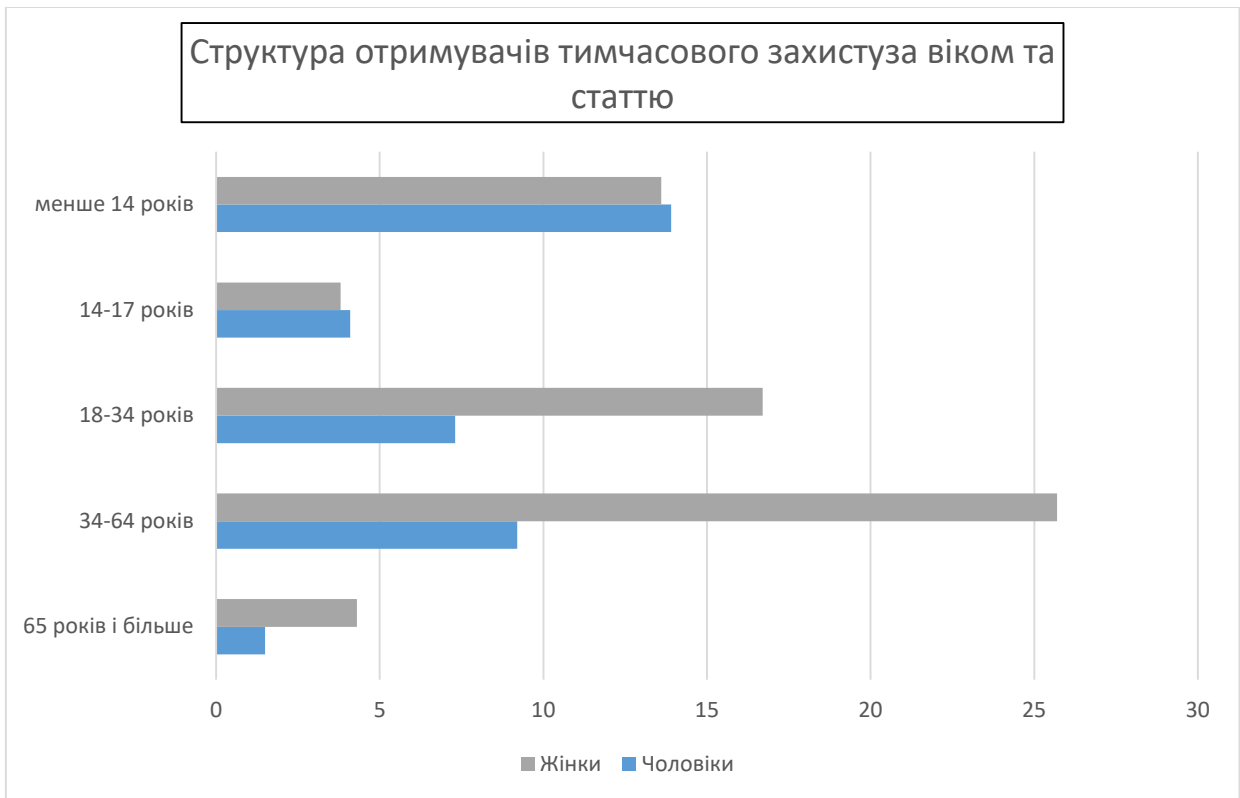
Додаток 1

Додаток 2

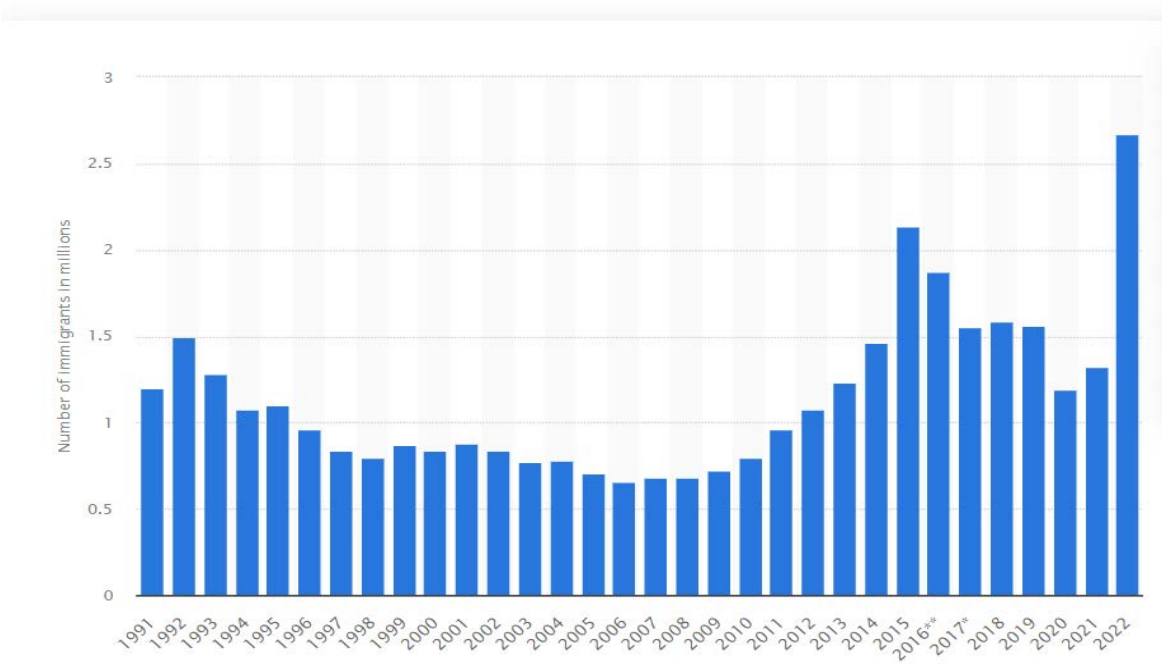
Додаток 3

Чисельність українських біженців війни в основних європейських країнах перебування за оцінками УВКБ ООН станом на 31 грудня 2023 р., тис. осіб

Країна	Чисельність, тис. осіб	Країна	Чисельність, тис. осіб
Німеччина	1125,9	Словаччина	114,2
Польща	956,6	Молдова	120,7
Велика Британія	250,4	Ірландія	102,6
Чехія	375,6	Австрія	83,2
Іспанія	185,9	Румунія	85,7
Італія	169	Бельгія	83
Нідерланди	140,7	Франція	69,5

Number of immigrants in Germany from 1991 to 2022 *(in millions)*

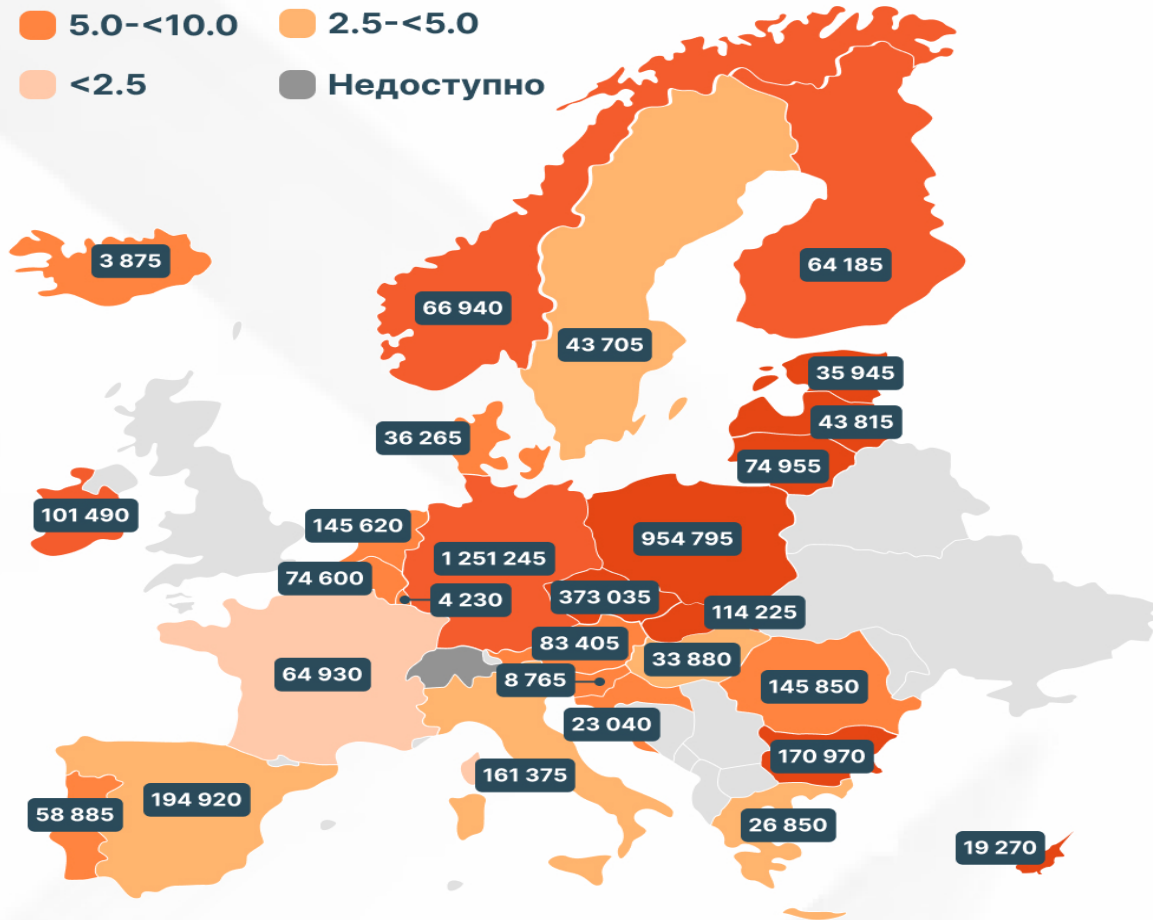

Українці, які перебували під тимчасовим захистом у країнах ЄС

Дані на кінець грудня 2023 року

Коефіцієнт на 1000 людей

- ≥20.0
- 10.0-<20.0
- 5.0-<10.0
- 2.5-<5.0
- <2.5
- Недоступно

Ліхтенштейн
570

Мальта
1 965

Всього ЄС: 4 312 215
Співвідношення до населення ЄС 9.6

Джерело: Євростат